

Theoretical investigation of the concept of Conviviality in Urban Space studies Using Content Analysis (Studies From 1998 to 2020)

Nina Khalighi¹ *and Mohammad Reza Pourjafar²

¹. Assistant Professor, Department of Urban Design and planning, Faculty of Art & Architecture, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran.

². Professor, Department of Urban Design, Faculty of Art & Architecture, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

* Corresponding Author, n.khalighi@uok.ac.ir

ARTICLE INFO ABSTRACT

UPK, 2021

VOL. 6, Issue 1, PP, 120-138

Received: 31 Oct 2020

Accepted: 20 Nov 2021

Theoretical Articles

KEYWORDS: Conviviality, Urban Space, key quality, Content Analysis, Coding.

Introduction: Conviviality was first used academically in philosophy and science by Polanyi in 1964. According to him, a convivial society is a society in which all members trust each other, share their obligations and interests, and try to create and maintain conviviality with a mutual effort. After that, many scholars used this concept in their studies for different purposes. Since the emergence of using conviviality concept in the urban planning field of study by Peattie (1998), urban researchers also have addressed this concept of quality of urban spaces. Although few of them considered conviviality as a complex and key quality, most of the studies used it as an obvious and one-dimensional objective. Therefore, there is no comprehensive conceptual framework that can explain conviviality in urban space thoroughly. Another concern of this article is the lack of knowledge about this multilayered quality of space, in Iranian urban literature. To better understand the multi-aspects of convivial quality in urban spaces, the main objective of this article is to extract different concepts, categories, and themes from reliable previous studies. Although this quality is known as a context-based quality, there is an urgent need for a conceptual framework to deeply study a specific physical context, considering this quality.

Methodology: The article is based on a qualitative research method and uses content analysis methodology. We found 78 peer-reviewed studies using two prominent keywords "CONVIVIAL" and "CONVIVIALITY" in WOS, SCOPUS, IRANDOC databases, and the "GOOGLE SCHOLAR" search engine. Then, delving into gained papers, we selected the 40 most related types of researches and thesis from 1998 to 2020. We applied a Three-phased coding analysis to extract a total of 178 concepts. In the next phase using a binary system, and eliminating similar concepts, we gained 34 categories, which also helped us to quantify the number of each category based on the total number of related concepts. Eventually, four themes were achieved.

Results: Based on the coding analysis the socio-cultural dimension is considered a prominent theme, which shows the importance of intangible aspects of this multilayered quality in previous studies. The last place belongs to the physical-

Cite this article:

Khalighi, N & Pourjafar, M.R. (2022). Explaining Concept of Conviviality in Urban Space literature Using Content Analysis (Studies From 1998 to 2020). *Urban Planning Knowledge*, 6(1), 120-138.

Doi: <https://dx.doi.org/10.22124/upk.2021.18060.1584>

ecological dimension that indicates the much less effect of this tangible aspect of conviviality in urban space studies, in comparison to the other three ones. Functional and perceptual dimensions are two other main themes that can create convivial urban spaces. Another main result is the circular-shaped conceptual framework includes 4 themes and 8 layers. The multilayered hierarchical model has the ability to quantify the results of convivial quality in urban spaces. The closer the categories are to the center of the model, the more important the category is. Therefore, if one category is located in the first layer (the closest layer to the core of the model) the weight factor of the category is considered the highest one.

Discussion: According to the urban-based studies, conviviality mostly refers to the physical aspect of a place, while, this in-depth study shows otherwise. As a result, “conviviality” is a key quality of urban design and means the harmonious and peaceful life of multi-cultural and social groups together in a specific spatial context with a special historical and environmental background. It happens in two forms short-term and long-term interactions. It provides an atmosphere with a positive and coherent social interaction between different gender, ages, languages, and ethnic and racial groups. The goal of this quality is to create a happy, friendly, creative, and welcoming environment for all groups of people, regardless of their cultural differences. It is an environment that creates a sense of belonging to a certain social and physical context, even if their first time visiting the place.

Conclusion: The final conceptual model can validate the hypothesis that conviviality is not a one-dimensional quality, but actually is a multilayered, complex, and key quality in the urban design field of study. The quality is totally context-based, and also related to the cultural aspect of societies. These features differentiate conviviality from other qualities, considering urban spaces. It seems that the final conceptual model is able to discover a meaningful relationship between the constituent components of this quality. Binary classification and comparison of extracted categories, summarization and clustering of categories in the form of 4 themes with the help of content analysis method, and multiple layering of dimensions in the form of a diagram with the ability to quantify the categories of conviviality are the desired result that hasn't been gained in previous researches. In comparison to previous studies, the main feature of the resulted model is flexibility and applicability which helps future researchers to use it in a variety of urban areas. Of course, based on different urban spaces, the priority of categories may change or even some new categories may be added to the model. To prove this claim, future studies on the specific physical context are required.

Highlights:

- Proposing a Conceptual Framework for Convivial Urban Space
- Conviviality as a key Quality in Urban Design Literature.

بررسی نظری مفهوم دلپذیری در مقیاس مطالعات فضای شهری با کمک روش تحلیل محتوا (نمونه منتخب: مطالعات بازه زمانی ۱۹۹۸-۲۰۲۰)

نینا خلیقی*^۱ و محمدرضا پورجعفر^۲

۱. استادیار گروه مهندسی شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه کردستان، سنندج، کردستان، ایران.

۲. استادگروه طراحی شهری، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

* نویسنده مسئول: n.khalighi@uok.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
<p>دانش شهرسازی، ۱۴۰۱ دوره ۶، شماره ۱، صفحات ۱۲۰-۱۳۸ تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۸/۱۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۸/۲۹ مقاله پژوهشی</p>	<p>بیان مساله: دلپذیری (Conviviality) به عنوان یکی از کیفیت های تعریف کننده ی فضای شهری مطلوب، از سال ۱۹۹۸ وارد ادبیات جهانی شهرسازی گردید. با ورود این مفهوم، اهمیت آن به عنوان کیفیتی کلیدی و پیچیده در مطالعات محدودی مورد توجه قرار گرفت. اما با این وجود، مدلی مفهومی که بتواند ابعاد گوناگون تشکیل دهنده ی آن را در حوزه فضای شهری، به صورتی جامع ارائه کند، در این دسته از مطالعات یافت نگردید. همچنین در حوزه مطالعات طراحی شهری در ایران جایگاه این کیفیت، با وجود کاربرد گسترده آن در سایر نقاط جهان، هنوز نوباست. اگرچه این مفهوم به دلیل ارتباط نزدیکی با فرهنگ، امری زمینه محور به شمار می آید؛ اما شناسایی و استخراج مفاهیم و مقولات مشترک در پیشینه مطالعاتی، قیل از کاربری آن در بستر فرهنگی- فضایی خاص، امری ضروری به نظر میرسد.</p> <p>هدف: هدف مقاله پیش رو، شناسایی و دسته بندی مقولات مشترک و سازنده ی دلپذیری و دستیابی به مدل مفهومی عام برای تعریف این کیفیت در مقیاس فضای شهری از میان مطالعات جهانی است.</p> <p>روش: پژوهش حاضر بر پایه رویکرد کیفی و با کمک روش تحلیل محتوا، به شناسایی ۱۷۸ مفهوم پایه و دسته بندی ۳۴ مقوله مشترک مستخرج از مجموع ۴۰ مطالعه نظری و عملی معتبر حول کیفیت دلپذیری در مقیاس فضای شهری در بازه زمانی ۱۹۹۸ الی ۲۰۲۰، پرداخته است.</p> <p>یافته ها: مهمترین دستاورد این مقاله، مدلی هشت لایه متشکل از ۴ تم اصلی با توانایی کمی سازی مقولات کیفی دلپذیری در ارزیابی فضاهای شهری، است.</p> <p>نتیجه گیری: با توجه به نتایج مدل نهایی، تم اجتماعی- فرهنگی از میان سایر تم ها، مهمترین و پرکاربردترین مضمون مشترک در حوزه مطالعات کیفیت دلپذیری به شمار می آید.</p>
<p>کلید واژه ها: دلپذیری، فضای شهری، کیفیت کلیدی، تحلیل محتوا، کدگذاری</p>	
<p>نکات برجسته:</p> <ul style="list-style-type: none"> • تدوین الگوی مفهومی دلپذیری در فضای شهری • کیفیت دلپذیری به منزله کیفیتی کلیدی و پیچیده در حوزه مطالعات طراحی شهری	

ارجاع به این مقاله: خلیقی، نینا و پورجعفر، محمدرضا. (۱۴۰۱). بررسی نظری مفهوم دلپذیری در مقیاس مطالعات فضای شهری با کمک روش تحلیل محتوا (نمونه منتخب: مطالعات بازه زمانی

۱۹۹۸-۲۰۲۰) دانش شهرسازی، ۶(۱)، ۱۲۰-۱۳۸. Doi: <https://dx.doi.org/10.22124/upk.2021.18060.1584>

بیان مسئله

واژه "Convivial" مفهومی چندبعدی است که ریشه در واژه لاتین Conviv (Ere) به معنای «زندگی با یکدیگر و در کنار یکدیگر» دارد (چایلدرز، ۲۰۰۴).^۲ در غرب، این واژه بیشتر در مطالعات حوزه اجتماعی و برای تعریف فضایی مشترک برای بروز تعاملات اجتماعی میان گروه‌های متفاوت فرهنگی مورد استفاده قرار گرفته است (ایلچ، ۱۹۷۳؛ پولانی، ۱۹۶۴؛ پیتی، ۱۹۹۸؛ گیلروی، ۲۰۰۴).^۳ در شرق نیز ردپای معادل فارسی این واژه، یعنی دلپذیری را می‌توان در ادبیات فارسی و در اشعار کهن یافت. به‌عنوان مثال حکیم ابوالقاسم فردوسی، حافظ، سعدی و بسیاری از شاعران بنام، از این واژه برای توصیف وضعیت و موقعیت مطلوب و دل‌نشین که موافق طبع انسان است، در اشعار و نوشته‌هایشان استفاده نموده‌اند (دهخدا، ۱۳۷۷). اما ماهیت کاربردی این واژه، که مدنظر پژوهش حاضر است، ریشه در ادبیات و پژوهش‌های غرب دارد. بنابراین مبانی نظری و تعاریف مورد بررسی در این پژوهش برگرفته از مطالعات غرب و بعضاً مطالعات صورت گرفته بر پایه ریشه غربی این واژه، در سایر نقاط جهان است.

در بررسی ادبیات غرب در حوزه دلپذیری، این واژه در مطالعاتی گوناگون با رویکردهایی متعدد مورد استفاده قرار گرفته است. بالأخص در علوم انسانی و شهری می‌توان ردپای این واژه را که برای توصیف کیفیت تعاملات میان فرهنگی به‌کاربرده شده است، مشاهده نمود. مطالعات نظری و کاربردی متخصصان علوم متعدد در حوزه‌های سیاسی-هنجاری (ایلچ، ۱۹۷۳؛ پولانی، ۱۹۶۴؛ آریزپه، ۱۹۹۸؛ باومن، ۲۰۰۳؛ هینچکلیف و واتمور، ۲۰۰۶؛ ماتیولی، ۲۰۱۲)^۴، فرهنگی و اجتماعی (پیتی، ۱۹۹۸؛ گیلروی، ۲۰۰۴؛ سومو، ۲۰۰۴؛ لوریو و فیلو، ۲۰۰۶؛ امین، ۲۰۰۸؛ بویسورت، ۲۰۱۰؛ رابو، ۲۰۱۱)^۵، روان‌شناختی (فینچر، ۲۰۰۳؛ تریفت، ۲۰۰۵؛ وود، فرنک و گیلز، ۲۰۱۰؛ کوچ و لاتام، ۲۰۱۲)^۶، کالبدی-فضایی (خلیقی، ۱۳۹۷؛ اورینگ و پاسه، ۲۰۰۰؛ اریکسون، ۲۰۱۱؛ وسندورف، ۲۰۱۴)^۷ را می‌توان نمونه این قبیل پژوهش‌ها به‌شمار آورد. با توجه به وسعت کاربرد مفهوم در علوم متعدد، می‌توان به اهمیت این مفهوم پی برد. مفهومی که نه‌تنها در حوزه علوم سیاسی و اجتماعی-فرهنگی تأثیرگذار است، بلکه در سایر علوم نیز مورد استفاده قرار گرفته است. همچنین با عنایت به وابستگی آن به حوزه علوم انسانی و ارتباطش با زمینه فرهنگی شهرها، می‌توان بر پیچیدگی مفهوم صحنه گذاشت. زیرا، مفاهیم آمیخته با بعد فرهنگی جوامع جزو پیچیده‌ترین ابعاد در زمینه مطالعات شهری به‌شمار می‌روند. با توجه به مطالب فوق و همچنین اشاره به ابعاد گوناگون دلپذیری در برخی از منابع اصلی در این حوزه از مطالعات (نویکا و ورتووک، ۲۰۱۴؛ امین، ۲۰۱۲؛ شفتو، ۲۰۰۸)^۸ می‌توان این کیفیت را کیفیتی کلیدی^۹ فرض نمود. کیفیتی که به مؤلفه‌ها و شاخص‌های خردتر قابل تقسیم‌بندی است.

با وجود ورود رسمی کیفیت دلپذیری به ادبیات برنامه‌ریزی و طراحی شهری از سال ۱۹۹۸ توسط پژوهشگر حوزه علوم انسانی، پیتی^{۱۰}، هنوز به این مفهوم در ادبیات شهرسازی توجه ویژه‌ای نشده، و بیشتر به‌عنوان معادل واژه Pleasurable و زیرمجموعه کیفیت سرزندگی، در تحلیل فضای شهری به کار گرفته شده است. به‌بیان‌دیگر، این واژه در حوزه مطالعات فضای شهری، بیشتر به‌صورت کیفیتی ساده، عام و بعضاً بدیهی، به‌شمار می‌رود. نمونه این امر را می‌توان در مطالعه کیفیت فضاهای شهری توسط

^۱ در این مقاله معادل فارسی «دلپذیر» برای این واژه برگزیده شده است. اگرچه ترجمان‌های دیگری نیز برای این واژه همچون جشنی دلنشین، دوستانه و خوش‌آسا نیز وجود دارد؛ اما با توجه به گستردگی ترجمه دلپذیری در لغتنامه‌های فارسی، به نظر می‌رسد برگردان «دلپذیری» می‌تواند بهتر به تعریف این مفهوم بپردازد. باید توجه داشت که این مفهوم بسیار گسترده تر و چند بعدی‌تر از ترجمانی است که می‌توان ارائه داد. لذا مفهوم و ترجمان آن نیازمند تعمقی بیشتر از نقطه نظر ادبی است. این واژه در ساله خلیقی (۱۳۹۷) نیز با همین عنوان ترجمه شده است.

^۲ Childs, 2004

^۳ Illich, 1973; Polanyi, 1964; Peattie, 1998; Gilroy, 2004

^۴ Arizpe, 1998; Bauman, 2003; Hinchliffe & Whatmore, 2006; Mattioli, 2012

^۵ Somov, 2004; Laurier & Philo, 2006; Amin, 2008; Boisvert, 2010; Rabo, 2011

^۶ Fincher, 2003; Thrift, 2005; Wood, Frank & Giles, 2010; Koch & Latham, 2012

^۷ Overing & Passe, 2000; Erickson, 2011; Wessendorf, 2014

^۸ Nowicka & Vertovec, 2014; Amin, 2012; Shaftoe, 2008

^۹ کیفیت‌های کلیدی و یا پایه در حقیقت کیفیتی است که شرط اساسی طراحی فضاهای شهری مطلوب هستند و کیفیات غیرکلیدی (غیرپایه) به عنوان یکی از چندین کیفیت موجود در زمینه‌ی مطلوبیت بخشیدن به یک محیط کالبدی به‌شمار می‌آیند (مانند کیفیت سرزندگی به عنوان کیفیتی پایه در مطالعه صورت گرفته توسط گلکار، ۱۳۸۶).

^{۱۰} Lisa Redfield Peattie

کرمونا، هلت، اوسی و تیزدل (۲۰۰۳)^۱ همچنین مونتهگومری (۲۰۱۳)^۲ مشاهده نمود. در برخی مطالعات نیز بعضاً برخی لایه‌های زیرمجموعه‌ی این کیفیت مورد کنکاش قرار گرفته و گاه منجر به ارائه مدلی مفهومی در بستر فضایی خاص شده است (وسندورف، ۲۰۱۴؛ شفتو، ۲۰۰۸؛ خلیقی، ۱۳۹۷؛ وایز و ولایوتام، ۲۰۱۴؛ ویگنسواران، ۲۰۱۴، هیل، ۲۰۱۴)^۳. اما به تعریف و اصولی مشترک، به نحوی که بتوان از آن به صورت ملموس و کاربردی در انواع فضای شهری استفاده نمود، منجر نشده است. بنابراین، نبود فصل مشترک میان تعاریف متعدد و مفاهیم شکل‌دهنده کیفیت دلپذیری در مقیاس مطالعات فضای شهری سبب ایجاد خلأ نظری در حوزه مطالعات این کیفیت شده است. در اینجا باید اشاره نمود که اگرچه این مفهوم به دلیل ارتباط نزدیکش با اجتماع و فرهنگ، امری زمینه محور به شمار می‌آید. اما شناسایی و استخراج مفاهیم و مقولات مشترک در تعاریف جهانی، پیش از کاربست آن در بستر فرهنگی- فضایی خاص، امری ضروری به نظر می‌رسد. به بیانی دیگر، مطالعه دقیق پیشینه تحقیق این قبیل مطالعات، چشم‌اندازی از چیستی و نحوه ارتباط مفاهیم شکل‌دهنده این کیفیت را آشکار ساخته و سبب می‌شود تا چارچوبی کاربردی به جهت کاربست در فضاهای شهری همچون سایر کیفیت‌های فضاهای شهری، به دست آید. سایر کیفیت‌های طراحی شهری نیز، پیش‌ازین، ابتدا در حوزه مطالعات نظری واکاوی شده و سپس با چارچوبی مشخص در زمینه‌ای معین مورد استفاده قرار گرفته‌اند (برای مثال رجوع شود به: گلکار، ۱۳۸۶).

با عنایت به مطالعات صورت گرفته، به نظر می‌رسد که دلپذیری مفهومی چندبعدی و وابسته به ابعاد اجتماعی- فرهنگی است که در حوزه مطالعات شهری می‌تواند به‌عنوان یکی از کیفیت‌های طراحی شهری در نظر گرفته شود. اما هنوز تعریفی جامع و مدلی کاربردی که بتواند سبب درک بهتر این واژه به‌عنوان کیفیتی پیچیده و کلیدی در حوزه مطالعات شهری گردد، به دست نیامده است. بنابراین پژوهش پیش رو به دنبال استخراج زیر لایه‌های این کیفیت و کشف روابط معنادار میان زیرلایه‌ها و مفاهیم تشکیل‌دهنده دلپذیری در حوزه مطالعات شهری است. برای دستیابی به این امر، ابتدا مطالعات نظری و کاربردی قابل دسترس در زمینه کیفیت دلپذیری در حوزه مطالعات شهری، بررسی و پس از گزینش منابع مرتبط با هدف مقاله، با کمک روش تحلیل محتوای متون، مؤلفه‌های مشترک مندرج در متون علمی، طی فرایند کدگذاری سه گانه استخراج شد. در نهایت مدلی مفهومی متشکل از اصلی‌ترین مقولات و ابعاد تشکیل‌دهنده کیفیت دلپذیری، ارائه گردید.

مبانی نظری

تعاریف و سیر تحول مفهوم دلپذیری در علوم شهری

واژه Conviviality^۴ به طور آکادمیک برای اولین بار در حوزه فلسفه و علم در سال ۱۹۶۴ توسط مایکل پولانی مطرح گردید. پولانی (۱۹۶۴) دانشمند و فیلسوف بریتانیایی-مجاری دو اصل انصاف و تسامح را سنگ‌بنای یک جامعه آزاد و دموکراتیک می‌دانست و معتقد به گفتمان آزاد و آزادی بیان در جامعه بود. پولانی با هدف ارائه مدلی برای جامعه سیاسی^۵، واژه دلپذیری را در توصیف اثرات مثبت ناشی از مبادله دانش و شکل‌گیری ارزش‌های مشترک گروهی، در جهت بهبود کیفیت زندگی در جوامع بشری، به کار برد (مید، ۲۰۱۳)^۶. به زعم وی، جامعه دلپذیر، جامعه‌ای است که اعضای آن به یکدیگر اعتماد داشته، تعهدات و علائق خویش را به اشتراک گذاشته و با تلاشی متقابل سعی در خلق و حفظ دلپذیری دارند (پولانی، ۱۹۶۴).

ایوان ایللیچ کشیش و منتقد اجتماعی دهه ۶۰ و ۷۰ میلادی، با رویکردی رادیکال نسبت به انبوه‌سازی و استانداردسازی در جوامع مدرن، دلپذیری را به‌عنوان ابزاری جهت دستیابی به ابتکار عمل و خوداتکایی و به بیانی دیگر آزادی و خلاقیت فردی معرفی نمود (شیالابا، ۲۰۱۷)^۷. وی با انتشار اثرش در ۱۹۷۳ با عنوان «ابزار دلپذیری» دلپذیری را مترادف با رابطه مستقل و خلاقانه میان هر

¹ Carmona, Health, Oc, Tiesdell, 2003

² Montgomery, 2013

³ Wise & Velayutham, 2014; Vigneswaran, 2014; Heil, 2014

^۴ به جهت تعریف بهتر واژه، ارائه ترجمان لاتین در این بخش، ضروری به نظر می‌رسد.

⁵ Political society

⁶ Mead, 2013

⁷ Scialabba, 2017

فرد با دیگر افراد و محیط اطراف خویش، تعریف نمود. به عقیده وی، جامعه دلپذیر نتیجه سازمانی اجتماعی است که ضامن دسترسی آزاد و وسیع افراد به ابزار جامعه جهت رفع نیازها و تغییر محیط بر اساس خواسته‌های ایشان است. وی تأکید می‌کند این آزادی تنها در مقابل آزادی سایر افراد جامعه محدود می‌شود. هافکرچنر (۲۰۰۴)^۱ نیز همچون ایلیچ و پولانی، واژه را با بعد جمعی درآویخت. وی «وحدت از طریق تنوع» را ترجمه دلپذیری دانست که نه تنها رضایت فردی را به دنبال دارد، بلکه شامل تامین اهداف و نیازهای جمعی نیز می‌شود. همگام با او، شکتز (۲۰۰۴)^۲، دلپذیری را به معنای «فرم اجتماعی تعاملات انسانی» تعریف نمود و بدین‌سان بر اهمیت و ضرورت بعد اجتماعی آن، تأکید نمود. به زعم شکتز، دلپذیری حاصل تعاملاتی متکی بر تجربه و درک ابعاد اجتماعی و ارزش‌های عام و مشترک بوده و مسبب وقوع انسجام و وحدت جوامع است. در این میان شکتز (۲۰۰۴) علاوه بر بازتعریف اجتماع محور واژه دلپذیری، واژه «مفهوم» را به صفت دلپذیری منسوب نمود، تا این واژه بتواند به‌عنوان یک شاخص، در ارزیابی جوامع و فضاهای انسانی مورد استفاده قرار گیرد. اما، یکی از تأثیرگذارترین نظریه‌پردازان معاصر حوزه دلپذیری، پاول گیلوری (۲۰۰۴) است که مفهوم دلپذیری را مترادف جامعه‌ای «چند فرهنگی»^۳ دانسته و معتقد است که تفاوت‌های نژادی و قومی در یک ساختار دلپذیر، امری معمول، بنیادین و یکی از خصوصیات اصلی زندگی شهری است (نویکا و ورتووک، ۲۰۱۴، ۵-۶). لذا با توجه به تعریف گیلوری، جامعه‌ای دلپذیر است که برای تمامی گروه‌های متنوع اجتماعی مطلوب و از دیدگاه تمامی فرهنگ‌ها قابل پذیرش باشد.^۴ براساس تعاریف بنیادین و اولیه این مفهوم، به نظر می‌رسد دلپذیری زیر مجموعه ابعاد اجتماعی و در ارتباط مستقیم با شاخص‌های جمعی جوامع و فضاهای شهری است. بسیاری از شاخه‌های وابسته به علوم انسانی، در پژوهش‌های خود به این مفهوم اشاره نموده و معانی و مؤلفه‌های متعددی را برای تعریف این واژه به‌کاربرده‌اند. همچنین در تعریف واژه، برخی آن را کیفیت، برخی مفهوم و برخی به‌عنوان یک پارادایم بدان اشاره نموده‌اند (گیلوری، ۲۰۰۴؛ لوریر و فیلو، ۲۰۰۶؛ حاتم و زیمبلاس، ۲۰۱۰، ۵).

این مفهوم اگرچه در ابتدا به صورت واژه‌ای لاتین برای توصیف فضایی دوستانه به‌کاربرده می‌شد؛ اما ورود رسمی‌اش به حوزه علوم را مدیون رویکردهای انتقادی در حوزه علوم اجتماعی در دهه‌های ۶۰ و ۷۰ میلادی است. بنیان‌های فلسفی ضد مدرنیته و توجه به مشارکت عمومی در زمینه‌های متعدد بالأخص در حوزه تصمیم‌گیری‌های جمعی، مفاهیم آزادی بیان و گفت‌وگو در فضای عمومی جهت رشد و بهبود کیفیت زندگی جوامع، از علل توجه علوم شهری به مفهوم دلپذیری بود. در ادامه با افزایش توجه به مباحث فرهنگی بعد از سال‌های ۱۹۸۰ در حوزه علوم شهری، بعد فرهنگی مفهوم نیز قوت یافت. با رشد مباحث کیفی در حوزه مطالعات شهرسازی و به‌ویژه حوزه طراحی شهری، دلپذیری به‌عنوان کیفیتی در شهرسازی در مطالعات معرفی گردید. هرچند که در بیشتر مواقع مفهوم به‌عنوان معادل سایر کیفیت‌ها همچون لذت‌بخش^۶ و وابسته به آن‌ها به‌کاربرده می‌شد و نتوانست به‌اندازه سایر کیفیت‌ها، مورد توجه قرار گیرد. در نهایت از ابتدای سال ۲۰۰۰ دلپذیری به عرصه مطالعات کالبدی بالأخص با نگاهی فرهنگی گام نهاد که نشان از زمینه‌محور شدن هرچه بیشتر این مفهوم در حوزه مطالعات شهری بود. شکل شماره ۱ سیر تحول این مفهوم از نخستین سرچشمه‌ها تا عصر معاصر را نشان می‌دهد. با توجه به نمودار، دلپذیری در طول زمان، از حوزه صرفاً نظری به حوزه‌های کاربردی سوق یافته است.

¹ Hofkirchner, 2004

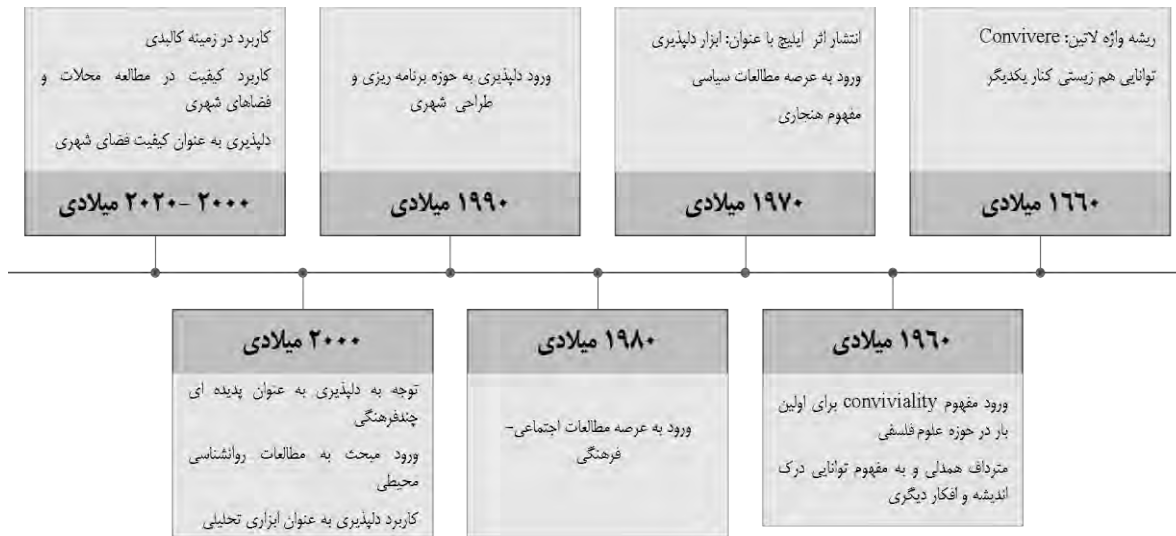
² Schechter, 2004

³ Multicultural

^۴ نظریه‌پردازان بسیاری به تعریف این مفهوم پرداخته و در مطالعات خویش به آن اشاره نموده‌اند. اما با توجه به هدف این مقاله، تنها افرادی که در تعریف، تدقیق و تبدیل مفهوم به یک کیفیت کاربردی در علوم شهری بیشترین اثرگذاری را داشته، ذکر گردیده‌اند.

⁵ Hattam & Zembylas, 2010

⁶ Pleasurable

شکل ۱. سیر تحول کاربرد مفهوم دلبذیری در غرب (مهم‌ترین مقاطع زمانی کاربرد مفهوم در علوم شهری). تلخیص توسط نویسندگان

تعریف مفهوم دلبذیری در فضای شهری

با ورود رسمی مفهوم دلبذیری به عرصه برنامه‌ریزی و طراحی شهری در سال ۱۹۹۸ (هرچند که پیش‌ازین نیز در حوزه مطالعات شهری مطرح شده بود) بسیاری از اندیشمندان سعی در تعریف این مفهوم با نگاهی شهرسازانه نمودند. اکثر این تعاریف در مقیاس خرد شهری (فضای شهری) مطرح گردید که چکیده‌ای از این تعاریف را می‌توان در جدول شماره ۱ مشاهده نمود.

جدول ۱

تعریف کیفیت دلبذیری در فضاهای شهری در حوزه مطالعات

تعریف کیفیت دلبذیری در فضاهای شهری و مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده آن	نظریه پرداز
دلبذیری یک کیفیت اجباری نبوده و می‌تواند توسط قوانین صحیح در مکان‌های مناسب تشویق گردد. سه بعد شادی، فعالیت‌های خلاق و حس تعلق به اجتماع به‌اندازه ابعاد کالبدی در ایجاد یک فضای دلبذیر موثرند.	پیتی، ۱۹۹۸
تأکید بر «آشنایی آسان» ^۱ میان افراد غریبه در زندگی روزانه و در مقیاس کوچک تعاملات در فضای شهری	فینچر، ۲۰۰۳
دلبذیری برای تعریف لذت بردن در جامعه‌ای شاد به کار می‌رود. طراحی شهری دلبذیر، به دلیل ماهیت انسانی‌اش، حامی نیازهای زندگی جمعی است. نیازی که می‌تواند از فرد به فرد و در مکان‌ها و موقعیت‌های متنوع، متفاوت جلوه کند.	چایلنز، ۲۰۰۴
حضور تنوع الگوهای کالبدی و عملکردی و زیستی همراه با حس تعاون و هویت مدنی در فضای شهری فضایی با روابط عاطفی، روزمره و زودگذر که سبب درک متقابل، ایجاد دوستی و بروز مهربانی نسبت به سایرین می‌گردد.	هینچکلیف و واتمور، ۲۰۰۶
دلبذیری یا مفهوم «آسایش مدنی» ^۲ در فضای عمومی عجین است.	تریف، ۲۰۰۵
فضای شهری دلبذیر، بیش از یک عرصه‌ی شاد و لذت‌بخش است. این فضا به منزله قلب زندگی دموکراتیک و مکان‌هایی برخوردار از روح مکان است. مکانی مملو از تفاوت‌ها که در آن افراد به درک و آموختن در فضا می‌پردازند.	امین، ۲۰۰۸
فضایی سرزنده و شمول‌گرا، دوستدار افراد پیاده و قدرت بخش تعاملات اجتماعی	شفتو، ۲۰۰۸
فضایی با امکان پذیرش تفاوت‌ها	وود و همکاران، ۲۰۱۰
کیفیتی از زندگی در کنار یکدیگر به صورتی همدلانه است که با تعاملات اجتماعی مثبت و منسجم میان گروه‌های مختلف زبانی، قومی و نژادی (فارغ از تفاوت‌های فرهنگی) درآمیخته و هدف خلق محیطی شاد، دوستانه، خلاق و پذیراست.	کوچ و لاتام، ۲۰۱۲
کیفیتی از زندگی در کنار یکدیگر به صورتی همدلانه است که با تعاملات اجتماعی مثبت و منسجم میان گروه‌های مختلف زبانی، قومی و نژادی (فارغ از تفاوت‌های فرهنگی) درآمیخته و هدف خلق محیطی شاد، دوستانه، خلاق و پذیراست.	خلیقی، ۱۳۹۷

برگرفته از: (پیتی، ۱۹۹۸؛ فینچر، ۲۰۰۳؛ چایلنز، ۲۰۰۴؛ هینچکلیف و واتمور، ۲۰۰۶؛ تریف، ۲۰۰۵؛ امین، ۲۰۰۸؛ شفتو، ۲۰۰۸؛ وود و همکاران، ۲۰۱۰؛ کوچ و لاتام، ۲۰۱۲؛ خلیقی، ۱۳۹۷)

با توجه به مطالعات فوق و سایر مطالعات مرتبط با هدف پژوهش، دلبذیری در مطالعات شهری به‌عنوان یکی از کیفیت‌های کلیدی مورد استفاده قرار گرفته است که خود نشان‌دهنده میزان ضرورت مطالعه بیشتر بر روی این مفهوم است. به نظر می‌رسد که

¹ Easy familiarity

² Civic ease

در ادبیات غرب، فضای شهری دلپذیر بیشتر با مفهوم همسازی و همپیوندی و همدلی میان گروه‌های گوناگون اجتماعی و فرهنگی با یکدیگر و در بستری کالبدی معنا می‌یابد. مفهومی که دربرگیرنده کیفیاتی چون: همدلی، سرزندگی، حس تعلق، مشارکت و رفاه جمعی است.

پیشینه پژوهش

همان‌گونه که در بخش بیان مساله ذکر گردید، پژوهش‌هایی متعددی در حوزه علوم شهری، در زمینه دلپذیری صورت پذیرفته، اما به ارائه مدلی جامع از دلپذیری جهت استفاده در انواع فضاهای شهری، منتج نگردیده است. اگرچه برخی مطالعات، به بیان مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده دلپذیری در زمینه‌ای مشخص، پرداخته‌اند و گاهی منجر به تدوین مدلی مفهومی در همان بستر کالبدی-فضایی خاص گردیده‌اند. یکی از نمونه‌های این قبیل پژوهش‌ها را می‌توان کتاب فضای شهری دلپذیر: خلق مکان شهری موثر، نوشته هنری شفتو (۲۰۰۸) دانست که به ارائه مؤلفه‌هایی در زمینه تعریف دلپذیری پرداخته، اما به دلیل پراکندگی مؤلفه‌ها، منجر به تدوین مدلی نظری جهت استفاده در فضای شهری نگردیده است. در این مطالعه اگرچه به مؤلفه‌های متعددی در حوزه مطالعه دلپذیری اشاره شده، اما علل نحوه تمایز این کیفیت با سایر کیفیت‌های طراحی شهری ذکر نگردیده است. با کمک مؤلفه‌های مستخرج از کتاب شفتو (۲۰۰۸)، مورات کولپا (۲۰۱۵)^۱ در قالب پژوهشی، به تقسیم‌بندی مؤلفه‌های طراحی دلپذیر فضای شهری در مقابل طراحی معمول و متداول^۲ فضا، پرداخته و بر بعد ادراکی و حسی، علاوه بر ابعاد کالبدی، مدیریتی و جغرافیایی، تاکید نموده است. در حقیقت ایشان تنها به آزمون مؤلفه‌های مستخرج از کتاب شفتو در یک خیابان شهری پرداخته است. هرچند که پژوهش مذکور به دسته‌بندی برخی مفاهیم در قالب چند بعد پرداخته، اما در خصوص نحوه ارتباط میان مفاهیم، ابعاد و کیفیت دلپذیری، تحلیلی صورت نگرفته است. در مقاله علمی انجام‌شده توسط مورائوسکا (۲۰۱۴)^۳، وی به تهیه مدلی ساختاری دویخشی، متشکل از مؤلفه‌های تأثیرگذار اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی بر دلپذیری محله دست‌یافته و عامل زمان را در ارزیابی این کیفیت دخیل دانسته است. مدل مذکور، تنها بر بعد اجتماعی-هنجاری دلپذیری تاکید نموده و به سایر ابعاد اشاره نکرده است. همچنین مدل بیشتر در حوزه مطالعات سیاسی و در وصف کلی جوامع به‌کاررفته که به دلیل کلان بودن ابعادش، قابلیت کاربرد در فضای شهری را ندارد. در رساله دکتری نینا خلیقی (۱۳۹۷) کیفیت دلپذیری در بستر فضایی-فرهنگی خاص، یعنی مجموعه بازار سنتی تبریز با کمک روش داده بنیاد به صورت عمیقی مورد مطالعه قرار گرفته و در نهایت منجر به تدوین الگویی مفهومی شده است. اگرچه پژوهشگر در بخش مطالعات و ادبیات نظری به بررسی رویکردهای پشتیبان نظری این مفهوم مبادرت نموده، اما به دلیل ماهیت روش داده بنیاد که همانا استخراج مفاهیم از زمینه کالبدی-فضایی خاص است، تمرکز اصلی پژوهش بر تدوین مدلی جهت درک کیفیت دلپذیری در بستر بازار سنتی تبریز است. لذا اتخاذ رویکرد زمینه محور، سبب محدود شدن نتایج حاصل از رساله به یک گونه از فضاهای شهری شده است. در کنار موارد مطرح، بسیاری دیگر از مطالعات در حوزه مطالعات دلپذیری در بستر فضایی-کالبدی خاص صورت گرفته‌اند که تنها به یک یا دو بعد از دلپذیری اشاره نموده و آن‌ها را در بستر کالبدی معین آزمون نموده‌اند. مطالعه لوریر و فیلو (۲۰۰۶) در بستر کافه‌ها به‌عنوان مکان سوم و اوینگ (۲۰۰۶)^۴ جهت مقایسه راسته بازار سنتی اصفهان، جاپور هند و حراره آفریقا، نمونه‌ای از این قبیل مطالعات هستند. برخی از پژوهشگران نیز به مطالعه بستر فرهنگی شاخص، مانند مطالعه فرهنگی شهر آپو توسط رابو (۲۰۱۱)، مطالعه محله‌ای در ژوهانسبورگ توسط ویگنسواران (۲۰۱۴)، مقایسه محلات لندن توسط وسندورف (۲۰۱۴) و مقایسه دو شهر سنگاپور و سیدنی توسط وایز و ولایوتام (۲۰۱۴) پرداخته و تنها بعد فرهنگی از کیفیت دلپذیری را مورد آزمون قرار داده‌اند. در حقیقت در هیچ یک از مطالعات مذکور، تعریفی جامع از دلپذیری ارائه

1 Murat Colpa, 2015

2 Conventional

3 Morawska, 2014

4 Ewing, 2006

نشده و تنها تعاریف پژوهشگران و نظریه‌پردازان اولیه این واژه مورد استفاده قرار گرفته است؛ که نشان‌دهنده خلاء نظری در زمینه مطالعه کیفیت دلپذیری است.

روش پژوهش

با توجه به اینکه هدف مقاله حاضر، دستیابی به چارچوبی مفهومی جهت آگاهی از چیستی کیفیت دلپذیری و مقولات تشکیل‌دهنده آن در حوزه مطالعات صورت گرفته در فضای شهری است؛ لذا، از گونه پژوهش‌های بنیادی نظری^۱ به شمار می‌رود. در این پژوهش از روش تحلیل محتوا، جهت تجزیه و تحلیل متون مذکور، استفاده شده است. روش تحلیل محتوای کیفی جهت‌دار^۲ (جهت تشکیل الگوی مفهومی نهایی پژوهش) و روش تحلیل محتوای کمی برای استخراج میزان فراوانی هر مقوله و مهم‌ترین و پرکاربردترین مقوله و بعد در میان انواع مطالعات صورت پذیرفته در حوزه مذکور، به کار گرفته شده است.

برای انتخاب نمونه هدفمند پژوهش، با توجه به اینکه پژوهش حاضر محدود به حوزه دلپذیری در مقیاس فضای شهری است، با جستجوی واژه CONVIVIAL و CONVIVIALITY در پایگاه‌های داده WOS، SCOPUS، ایرانداک و با کمک موتور جستجوی علمی Google Scholar، در حواصل زمانی ۱۹۹۸ تا ۲۰۲۰ (در بازه زمانی ورود رسمی مفهوم دلپذیری به رشته شهرسازی) تعداد ۷۸ سند معتبر علمی در دسترس، در حوزه دلپذیری یافت شد. از میان این پژوهش‌ها، تعداد ۴۰ منبع علمی که مستقیماً به بررسی کیفیت دلپذیری در مقیاس فضای شهری پرداخته بودند، انتخاب گردید. لازم به ذکر است به دلیل تعدد مطالعات صورت گرفته در زمینه دلپذیری (به صورت عام و در سایر شاخه‌های علوم شهری)، و به دلیل محدودیت‌های تحقیق، امکان مطالعه عمیق تمامی منابع وجود نداشته و تنها پژوهش‌هایی که در عنوان، چکیده، کلیدواژه و مقدمه، مستقیماً به عبارت CONVIVIAL URBAN SPACE و یا ترکیبی مترادف با این عبارت اشاره نموده بودند، گزینش و سپس مطالعه عمیق آغاز گردید.

پس از مطالعه دقیق متون منتخب و استخراج ۱۷۸ مؤلفه مستقل تشکیل‌دهنده کیفیت دلپذیری، با کمک روش کدگذاری، ابتدا عبارات و واژگان مندرج در متون، نشانه‌گذاری و مفهومی‌بدان الصاق شد که آن را کدگذاری باز نامند. سپس با کمک مقایسه مداوم، مفاهیم مرتبط در قالب یک دسته قرار گرفته و تعداد ۳۴ مقوله استخراج و در ادامه مهم‌ترین و تأثیرگذارترین مقوله در تعریف دلپذیری نیز با توجه به میزان فراوانی آن در متون، استخراج گردید. این گام را کدگذاری محوری نامند. فراوانی داده‌ها، توسط نرم‌افزار SPSS تحلیل و نمودار و جداول آماری آن تهیه شد. در انتها با کمک کدگذاری گزینشی، مفاهیم و مقولات در قالب ۴ بعد کلان دسته‌بندی و به هم مرتبط شدند. در نهایت مدل مفهومی دلپذیری در فضای شهری تشکیل گردید.

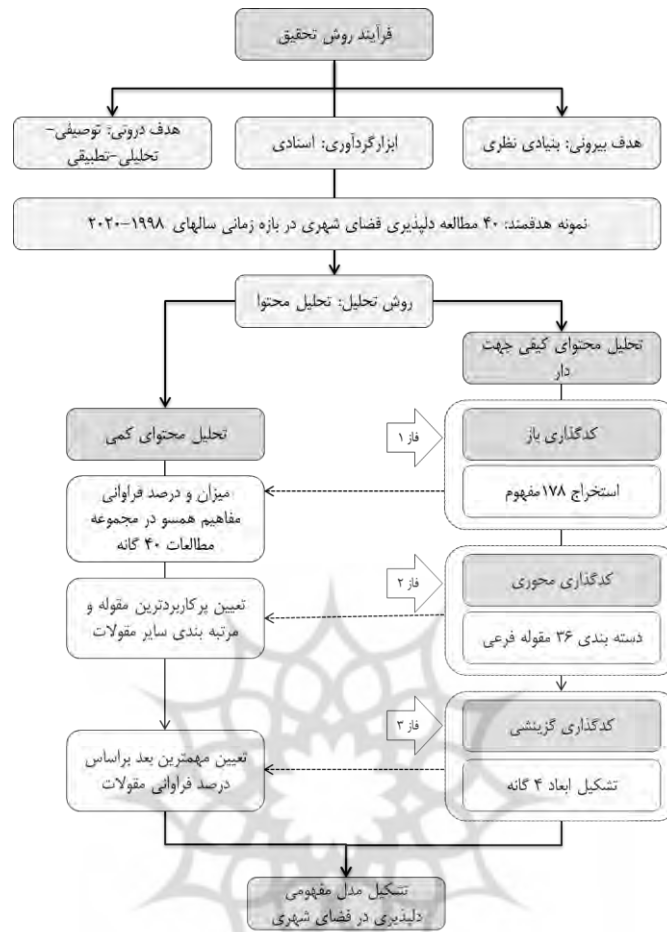
جهت انجام سنجش اعتبار پژوهش، در طی یک فرایند رفت و برگشتی و تا زمان اشباع نظری^۳، مفاهیم و مقولات به دست آمده بررسی و نتایج هر مرحله با مرحله‌های قبل و داده‌های خام اولیه (متون اصلی)، مقایسه گردید تا مؤلفه‌های به‌دست‌آمده پایش گردند. سپس در مرحله کدگذاری محوری جهت اطمینان از صحت دسته‌بندی صورت گرفته، علاوه بر بررسی مقولات توسط نویسندگان، مقولات و مدل نهایی توسط ۵ متخصص شهرسازی شامل ۳ نفر دکتری تخصصی شهرسازی و ۲ نفر دانشجوی دکتری شهرسازی مورد ارزیابی قرار گرفت. در حقیقت هدف از این کار پایش مدل نهایی کار و دستیابی به نتایجی با حداکثر اعتمادپذیری بود. برای این کار، هر متخصص به صورت فردی ابتدا به بررسی کدها پرداخته و سپس در یک گروه ۶ نفره همراه با یکی از پژوهشگران به پایش مقولات نهایی پرداختند. نتایج بررسی فردی مقولات توسط اعضای تیم، حاکی از ۹۵٪ پایایی پژوهش بود.

^۱ در تحقیقات بنیادی نظری، اطلاعات و مواد اولیه تحلیل به روش کتابخانه‌ای گردآوری شده و سپس به روش‌های مختلف استدلال مورد تجزیه و تحلیل عقلانی قرار گرفته و نتیجه‌گیری می‌شود (بلیکی، ۲۰۰۰، ۷۳-۷۶).

^۲ تحلیل محتوای کیفی را می‌توان روش تحقیقی برای تفسیر ذهنی محتوای داده‌های متنی از طریق فرایندهای طبقه‌بندی نظام‌مند، کدبندی، و مقوله‌سازی یا طراحی الگوهای شناخته شده دانست (Hsieh & Shannon, 2005, 1278). گاه نظریه یا تحقیقاتی قبلی درباره یک پدیده مطرح‌اند که یا کامل نیستند یا به توصیف‌های بیشتری نیازمندند. در این حالت محقق کیفی، روش تحلیل محتوا با رویکرد جهت‌دار را برمیگزیند؛ که بر اساس روش قیاسی متکی بر نظریه است و هدف آن معتبر ساختن و گسترش دادن مفهومی چارچوب نظریه و یا خود نظریه است (ایمان و نوشادی، ۱۳۹۰، ۲۴).

^۳ بدین معنا که تا زمانی که هیچ داده جدید یا مرتبط به یک مقوله به دست نیاید؛ مقوله از لحاظ ویژگی‌ها و ابعاد به خوبی پرورش یافته باشد و گوناگونی‌های آن را به نمایش بگذارد و مناسبات میان مقوله‌ها به خوبی مشخص و اعتبارشان ثابت شده باشد (استراوس و کربین، ۱۹۹۸، ۲۳۰).

در نهایت بعد از اصلاح و بازبینی مراحل، مدل نهایی پژوهش ترسیم گردید. شکل شماره ۲ نشان دهنده فرایند انجام روش تحقیق پژوهش حاضر است.

شکل ۲. فرایند روش تحقیق

یافته‌ها و بحث

پس از طی مراحل سه گانه، جدول شماره ۲ متشکل از ۶ ستون و ۴ ردیف به دست آمد. در ستون اول این جدول، مفاهیم مرتبط با یکدیگر در قالب یک دسته در ۴ ردیف دسته بندی شدند. در ستون دوم تعداد پژوهشگرانی که در مطالعات خود به مفاهیم هر دسته اشاره کرده‌اند، قرار گرفت. در ستون سوم و چهارم که به کمک تحلیل محتوای کمی بدست آمد، تعداد دفعات تکرار مفهوم به نسبت مطالعات ۴۰ گانه و درصد آن‌ها نسبت به کل مطالعات، ارائه شد. در حقیقت این دو ستون نشان دهنده وزن مفاهیم هر دسته، با توجه به میزان تکرارشان در مطالعات پایه است. در ستون پنجم، مقولات ۳۴ گانه که حاصل مرحله کدگذاری محوری است استخراج شده و در نهایت در ستون ششم، با جمع بندی و ایجاد ارتباط میان مقولات، ابعاد ۴ گانه شامل اجتماعی- فرهنگی، کالبدی- زیست محیطی، عملکردی- فعالیتی، ادراکی به دست آمد. به عنوان مثال در خصوص مفاهیم ردیف اول جدول، تعداد ۷۱ مفهوم مرتبط که در ۳۷ مطالعه بدان اشاره شده در ستون اول و دوم قرار گرفته‌اند. بر این اساس میزان فراوانی آن‌ها به نسبت تعداد دفعات تکرار در منابع محاسبه شده است. در ستون پنجم با دسته بندی مفاهیم، تعداد ۱۲ مقوله در ردیف ابتدایی به دست آمده که با توجه به جهت گیری مفهومی آن‌ها، با عنوان بعد اجتماعی- فرهنگی دسته بندی گردیده است. این مراحل برای ردیف‌های دوم الی چهارم جدول نیز، به همین ترتیب قابل تکرار است. با عنایت به تمامی مراحل صورت گرفته در پژوهش می توان به سه بخش از یافته‌ها دست یافت. الف) تعریف دلپذیری، ب) تحلیل یافته‌های جدول، ج) تحلیل یافته‌های نمودار دایره‌ای.

الف) تعریف دلپذیری در فضای شهری

با جمع‌بندی تعاریف صورت گرفته در حوزه دلپذیری در مطالعات شهری، می‌توان در این گام از پژوهش، تعریف ذیل را برای دلپذیری به کار بست:

«دلپذیری به منزله کیفیتی کلیدی از طراحی شهری و به معنای زندگی همدلانه و مسالمت‌آمیز گروه‌های متنوع فرهنگی و اجتماعی در کنار یکدیگر در یک بستر فضایی معین با زمینه تاریخی و زیست‌محیطی ویژه است. این مفهوم در دو قالب تعاملات زودگذر و بلند مدت مطرح، و با تعاملات اجتماعی مثبت و منسجم میان گروه‌های مختلف جنسی، سنی، زبانی، قومی و نژادی درآمیخته است. هدف دلپذیری، خلق محیطی شاد، دوستانه، خلاق و پذیرا برای تمامی گروه‌های مردمی، فارغ از تفاوت‌های فرهنگی ایشان است. محیطی که سبب ایجاد حس تعلق فرد به زمینه‌ی اجتماعی و کالبدی معین شده؛ حتی اگر پیش از این در آن فضا نزیسته باشد».

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول ۲.

نتایج حاصل از کدگذاری سه گانه مضامین مستخرج از مطالعات کیفیت دلپذیری در فضاهای شهری

ابعاد	مقولات	درصد فراوانی	فراوانی کاربرد مفاهیم	پژوهشگر/ سال پژوهش	مفاهیم تعریف کننده دلپذیری در فضای شهری
بعد اجتماعی - فرهنگی	- ترکیبی از روابط گذرا و پایدار	۹۳%	۳۷	پیتی، ۱۹۹۸/ گیلروی، ۲۰۰۴،	حس تعلق به اجتماع/ انرژی مدنی/ قوانین عرفی/ پیوند اجتماعی/ تصویری مشترک از باهم بودن/ زندگی تعاملی/ چند فرهنگی/ الگوهای متنوع اجتماعی/ انتقال دانش/ حس اختلاط/ زندگی با تفاوت‌ها/ کاتالیزور تعاملات اجتماعی/ عدالت اجتماعی/ شمولگرا/ پذیرش مهاجران/ ارتباطات غیررسمی/ همبستگی/ همسایگی/ پذیرا/ منافع و فعالیت‌های مشترک/ تاکید بر گفتگو/ مشوق تجمع غریبه‌ها/ همزیستی و تعامل/ اعتماد متقابل/ قانونمندی/ نظم اجتماعی/ عادات بین فرهنگی/ فرصت بروز هویت موقت/ مدنیت/ مناقشه/ ادغام/ برخوردهای عام/ هویت مدنی/ حس همکاری/ ریتم‌های انسانی/ هویت اجتماعی/ مشارکت/ فعالیت‌های اجتماعی کوچک مقیاس/ پرورش دهنده ظرفیت افراد برای رشد در ترکیب با دیگران/ دموکراتیک/ تعاملات داوطلبانه و غیر داوطلبانه/ شبکه دوستی/ خلق حس مشارکت برای حفظ محیط طبیعی/ تسامح/ ایجاد امکان برقراری مکالمات فی‌البداهه میان غریبه‌ها/ مکان قدرت/ تحولات اجتماعی/ به اشتراک گذاشتن زبان مشترک/ اشتراک احساسات و ادراک/ مدیریت تفاوت‌ها/ مشوق دوستی/ سرمایه اجتماعی/ پایداری اجتماعی/ حس شهروندی/ حل اختلافات/ آشنایی/ فضایی برای دوستیابی/ فضایی با آزادی بیان و تفکر/ تجربه مثبت با سایرین/ مکان مناقشه و مذاکره معانی مشترک/ درک گردآمدن اجتماع/ مدیریت تفاوت‌ها/ ارتباط طولانی مدت با همسایگان و آشنایان/ ارتباطات زودگذر و روزمره با غریبه‌ها و مکان/ برابری فرصت/ فضایی چند فرهنگی و دعوت کننده/ نمایش گذر زمان و نسل/ وجود قوانین و هنجارهای اجتماعی خاص/ مشارکت و همبستگی اجتماعی/ فضایی مملو از کرامات انسانی/ صلح‌آمیز و خودمانی/ تلفیق فرهنگ، مذهب، سیاست و تجارت/
	- تعلق به اجتماع			وایزمن، ۲۰۱۲/ هینچکلیف و واتمور، ۲۰۰۶/ بلومارت، ۲۰۱۲، ۲۰۱۴/ سیمپسون، ۲۰۱۱/ کوچ و لاتام، ۲۰۱۲/ نیل، بنت، کارکین و موهان، ۲۰۱۳/ باومن، ۲۰۰۳/ تریفت، ۲۰۰۵/ ویگنسواران، ۲۰۱۴/ شفتو، ۲۰۰۸/ بنت، ۲۰۱۰/ ولنتاین، ۲۰۰۸/ هازبند و اله، ۲۰۱۱/ ماتیبولی، ۲۰۱۲/ کتیراولو، ۲۰۱۳/ رای تایلور، ۲۰۱۷/ بک و سینها، ۲۰۱۶/ مورات کولپا، ۲۰۱۵/ پوتوین و دمرز، ۲۰۱۶/ کاسکینن، ۲۰۱۶/ بلتران رودیگز و سیمون، ۲۰۱۵/ مالیوتینا، ۲۰۱۶/ نیل و والترز، ۲۰۰۸/ چایلدز، ۲۰۰۴/ میتلند، ۲۰۰۸/ مایلز، ۱۹۹۸/ خلیقی، ۱۳۹۷	

<p>بعد کالبدی - زیست محیطی</p>	<p>۱۸ ۴۵٪</p> <p>خوانا - تاب آور - بوم محور - اصیل و - منحصربه فرد - مقیاس انسانی - جذابیت و - تنوع بصری - هنری - تاریخی -</p>	<p>وایز و ولاپوتام، ۲۰۱۴/ هینچکلایف و واتمور، ۲۰۰۶/ میتلند، ۲۰۰۸/ فینچر و آویسون، ۲۰۰۸/ فینچر، ۲۰۰۳/ وایز و نوبل، ۲۰۱۶/ کوچ و لاتام، ۲۰۱۲/ تریفت، ۲۰۰۵/ ویگنسواران، ۲۰۱۴/ لو، تاپلین و شلد، ۲۰۰۵/ شفتو، ۲۰۰۸/ ولنتاین، ۲۰۰۸/ بک و سینها، ۲۰۱۶/ مورات کولپا، ۲۰۱۵/ پوتوین و دمزر، ۲۰۱۶/ مایلز، ۱۹۹۸/ گومز، ۲۰۲۰/ چایلدرز، ۲۰۰۴/ خلیقی، ۱۳۹۷</p>	<p>آشنایی آسان با محیط/ کیفیت کالبدی/ نظم کالبدی و فضای/ مراقبت و نگهداری/ پایداری کالبدی/ کیفیت محیطی/ ساختارمندی فیزیکی/ وجود ریتم های مختلف در فضای شهری/ توجه به زیست بوم/ تنوع اقلیمی/ تنوع کالبدی و بصری/ وجود عناصر تاریخی/ جذابیت بصری/ بومی/ کالبد ویژه/ باز/ تاب آور/ توجه ویژه به زیست بوم/ حفاظت پویا از فضا/ کوچک مقیاس/ طراحی متعامل با مکان/ ترکیب منظر سخت و نرم/ نمود کالبدی آرمان های فرهنگی و اجتماعی/ فضایی تاریخی/ فضایی برای نشست و توقف/ شاخص/ منحصربه فرد/ مقیاس انسانی/ خرد اقلیم مطلوب/ دوستدار محیط زیست/ در حال تغییر/ کاربرد هنر در فضا/ اصیل/ دسترسی آسان فیزیکی/ تمایل به تکامل/ اصالت بومی و فرهنگی/ تلفیق هنر و ارزش های بومی در کالبد/ آموزنده تاریخ و معماری/</p>
<p>بعد عملکردی - فعالیت</p>	<p>۲۱ ۵۲٪</p> <p>سرزنده و - رویداد محور - تنوع و - اختلاط عملکردی - پیاده محور - قابل دسترس - انعطاف پذیر - آسایش و رفاه - منطبق با - نیازهای گوناگون -</p>	<p>پیتی، ۱۹۹۸/ گیلروی، ۲۰۰۴، ۲۰۰۶/ سیمپسون، ۲۰۱۱/ لو و همکاران، ۲۰۰۵/ هارونا، منصوره، سید، ۲۰۱۳/ لوریر و فیلو، ۲۰۰۶/ فینچر و آویسون، ۲۰۰۸/ فینچر، ۲۰۰۳/ هینچکلایف و واتمور، ۲۰۰۶/ میتلند، ۲۰۰۸/ تریفت، ۲۰۰۵/ شفتو، ۲۰۰۸/ رای تایلور، ۲۰۱۷/ بک و سینها، ۲۰۱۶/ مورات کولپا، ۲۰۱۵/ پوتوین و دمزر، ۲۰۱۶/ بلتران رودیگرز و سیمون، ۲۰۱۵/ نیل و والترز، ۲۰۰۸/ گومز، ۲۰۳۰/ خلیقی، ۱۳۹۷</p>	<p>فعال و پر جنب و جوش/ گوناگونی کاربران و رفتارها/ خودجوش/ دوستدار پیاده/ سرزنده/ فضای خرد تجاری/ فضای مفرح/ دسترسی آسان فیزیکی و اجتماعی/ گوناگونی اختلاط عملکردی و کاربری ها/ دوستدار کودک/ جشنی/ رویداد محور/ دسترسی آزادانه/ مکان دانش و عمل/ زندگی شبانه/ مکان های سوم/ کیفیت زندگی/ مکان اجرا/ نمایش های خیابانی/ انعطاف پذیر/ فضایی شلوغ در عین حال امن/ سازگاری عملکردی/ آسایش و رفاه و سلامتی/ آموزنده/ دارای مزایای اقتصادی/ سرگرم کننده/ سازگار با نیاز مردم/ رفتارهای متناسب با فضا/ انطباق پذیری/ تامین کننده نیازهای متنوع/ گرامیداشت رویدادهای خاص فرهنگی یکپارچگی و هدفمندی/ فضای مرکب و چندمنظوره/</p>
<p>بعد ادراکی</p>	<p>۱۹ ۴۷٪</p> <p>مشوق - خلاقت و - خودشکوفایی - محرك - حس های ۵ گانه - وجود - الگوهای معنایی متنوع - پیچیده و - هیجان انگیز - خاطره ساز - همدلانه - مشوق حس - تعلق به مکان -</p>	<p>پیتی، ۱۹۹۸/ گیلروی، ۲۰۰۴، ۲۰۰۶/ وایز و نوبل، ۲۰۱۶/ وایز و ولاپوتام، ۲۰۱۴/ وایزمن، ۲۰۱۲/ بلومارت، ۲۰۱۲، ۲۰۱۴/ میتلند، ۲۰۰۸/ سیمپسون، ۲۰۱۱/ نیل و همکاران، ۲۰۱۳/ باومن، ۲۰۰۳/ شفتو، ۲۰۰۸/ بنت، ۲۰۱۰/ رای تایلور، ۲۰۱۷/ بک و سینها، ۲۰۱۶/ مورات کولپا، ۲۰۱۵/ مالیوتینا، ۲۰۱۶/ چایلدرز، ۲۰۰۴/ خلیقی، ۱۳۹۷</p>	<p>مشوق/ خلاقت/ شادی/ غنای حسی/ اشکال مختلف ادراک و ارتباط/ وجود دامنه وسیعی از الگوهای معنایی و رفتاری/ احساس عدالت/ خلق معانی و روابط/ تاثیر مثبت بر نگرش های شخصی/ انتقال حس یکپارچگی در عین تفاوت ها/ ارتباط مثبت با محیط/ دل بستگی احساسی به مکان/ هویت مکان/ دل بستگی به زیست بوم/ معانی متفاوت/ جذاب/ پیچیده و چندلایه/ درک ذهنی از بازیگران فضا/ عاطفی/ هیجان انگیز/ خاطره ساز/ همدلی/ مشوق کنجکاوی/ امکان تعریف قلمرو/ خوانا/ خانه ای بیرون از خانه/ لذت بخش/ تجربه روزمره/ رضایت/ مشوق خودشکوفایی/ روح مکان/ هویت و دل بستگی فضایی/ فضای خاطره و احساس/ شادی و دلخوشی/ تحریک کننده حواس ۵ گانه/ پیچیدگی و رازآلودی/</p>

Footnote:

- ¹ Fincher & Iveson, 2008/ ² Wise & Noble, 2016/ ³ Wiesemann, 2012/ ⁴ Blommaert, 2012, 2014/ ⁵ Simpson, 2011/ ⁶ Neal, Bennett, Cochrane & Mohan, 2013/ ⁷ Bennett, 2010/ ⁸ Valentine, 2008/ ⁹ Husband & Alam, 2011/ ¹⁰ Kathiravelu, 2013/ ¹¹ Rhys-Taylor, 2017/ ¹² Back & sinha, 2016/ ¹³ Potvin & Demers, 2016/ ¹⁴ Koskinen, 2016/ ¹⁵ Beltran Rodriguez & Simon, 2015/ ¹⁶ Malyutina, 2016/ ¹⁷ Neal & Walters, 2008/ ¹⁸ Maitland, 2008/ ¹⁹ Miles, 1998/ ²⁰ Low, Taplin & Scheld, 2005/ ²¹ Gomes, 2020/ ²² Harun, Mansor & Said, 2013/

ب) تحلیل یافته‌های جدول

با عنایت به جدول شماره ۲، می‌توان به نتایج ذیل دست‌یافت:

مهم‌ترین بعد از میان ابعاد ۴گانه، مختص بعد اجتماعی-فرهنگی است. طبق درصد فراوانی به دست آمده از مفاهیم مستخرج از مطالعات ۴۰ گانه، ۹۲٪ از کل مطالعات، تاکید بسیاری بر ابعاد اجتماعی داشته و تنها ۳ مطالعه به صورت مستقیم از مفاهیم با رویکرد اجتماعی برای تعریف دلپذیری فضای شهری، بهره نبرده‌اند. این امر نشان‌دهنده اهمیت ابعاد اجتماعی و جهت‌گیری غالب کیفیت دلپذیری به سمت ابعاد غیرملموس بالخصوص در حوزه اجتماعی است. پرکاربردترین مقولات در این حوزه، تعلق به اجتماع و وقوع تعاملات اجتماعی نه‌تنها در میان افراد یک فرهنگ خاص، بلکه میان فرهنگ‌های متنوع است. ویژگی که در بسیاری از مطالعات حوزه دلپذیری بدان اشاره شده و از شروط اصلی وقوع پدیده دلپذیری در یک فضای شهری است (گیلروی، ۲۰۰۴؛ وایز و نوبل، ۲۰۱۶؛ وایزو ولایوتام، ۲۰۱۴؛ نیل و همکاران، ۲۰۱۳؛ ویگنسوناران، ۲۰۱۴؛ رای تیلور، ۲۰۱۷؛ بک و سینها، ۲۰۱۶). شمولگرایی نیز از دیگر مقولات پرکاربرد در این حوزه به شمار می‌رود. به بیانی دیگر، هرچه فضای شهری بیشتر پذیرای افراد غریبه باشد، آن فضا از دلپذیری بیشتری برخوردار است. تنوع فرهنگی مدیریت‌شده در فضا نیز، از شروط پایه‌ای در وقوع کیفیت دلپذیر است. در این میان، بعد زمان در وقوع فعالیت‌های اجتماعی و ارتباط انسان‌ها با مکان و با یکدیگر در آثار پژوهشگران کیفیت دلپذیری همچون بنت (۲۰۱۰)، وایزمن (۲۰۱۲)، مایلز (۱۹۹۸)، شفتو (۲۰۰۸) به چشم می‌خورد، به نحوی که تمامی روابط در یک فضای دلپذیر را به دو دسته الف) روابط گذرا با مکان‌های ناآشنا و مردم غریبه، و ب) روابط پایدار همسایگی و با مکان زندگی خویش، تقسیم نموده‌اند. در این مطالعات بیشتر بر روابط غیر همسایگی و کوتاه مدت تاکید شده و به‌عنوان یکی از مقولات مهم در ایجاد یک فضای شهری دلپذیر از آن یاد شده است. به بیانی دیگر، کیفیت دلپذیری، رابطه‌ای تنگاتنگ با عامل زمان داشته و زمان بر کیفیت و نحوه وقوع دلپذیری کاملاً اثرگذار است. حس احترام متقابل و تشکیل شبکه‌های دوستی در چارچوبی قانونمند و برابر، جزو دیگر مقولاتی است که می‌تواند بر دلپذیری یک فضای شهری تأثیرگذار باشد. طبق نتایج جدول، هرچه دستیابی به فضایی مشترک برای بیان نظرات متنوع و وقوع تعاملات صلح‌آمیز بیشتر، وزن کیفیت دلپذیری در فضای شهری نیز به مراتب بیشتر خواهد بود.

وزن مقوله اصلی کالبدی-زیست‌محیطی نسبت به سایر ابعاد در حوزه مطالعات دلپذیری کمتر و بدین جهت توجه به ابعاد صرفاً کالبدی و مرتبط با محیط‌زیست، از اهمیت کمتری برخوردار است. لازم به ذکر است که تعداد مفاهیم به‌کاررفته در مطالعات متعدد در این بعد، معدود و برخی از آن‌ها با مفاهیم مطرح در سایر ابعاد ۴گانه مشترک است. مانند مفهوم خوانایی، مقیاس انسانی و جذابیت که می‌تواند به صورت مشترک در حوزه ابعاد ادراکی نیز دسته‌بندی شود. اما با این وجود، مهم‌ترین مقولات شکل‌دهنده این بعد از دلپذیری در یک فضای شهری شامل اصالت، طراحی بوم محور و کالبد پایدار است که جایگاه غیرقابل انکاری در مطالعات پایه دارد. در این میان، مقوله اصالت و منحصره‌فرد بودن فضا، بیشترین فراوانی را در حوزه بعد کالبدی برعهده داشته و جزو یکی از مقولات اصلی جهت تحلیل یک فضای شهری برای مطالعه این کیفیت به شمار می‌رود. وزن این بعد در مطالعات شفتو (۲۰۰۸) بسیار زیاد بوده به حدی که در تمامی بررسی‌های انجام‌گرفته در فضای شهری، بر تأثیر کالبد بر میزان دلپذیری فضا، تاکید ویژه‌ای نموده است. مقیاس کوچک و انسانی فضا در مطالعاتی همچون مطالعات نیل و والترز (۲۰۰۸)، فینچر (۲۰۰۳) و شفتو (۲۰۰۸) بسیار تاکید شده و طبق مطالعات به نظر می‌رسد که یکی از مقولات شکل‌دهنده جهت وقوع دلپذیری در فضای شهری، کوچک مقیاس بودن فضا است. به بیانی، هرچه فضا کوچک‌تر و خودمانی‌تر، میزان وقوع کیفیت دلپذیری در آن بیشتر است. در کنار سایر ابعاد دلپذیری، مقوله عملکردی و ادراکی نیز از ابعاد نسبتاً پرکاربرد در مطالعات بوده به نحوی که نیمی از مطالعات موردبررسی در این حوزه، به این دو مؤلفه اشاره و حتی در دو پژوهش از این دو به‌عنوان تنها ابعاد اصلی دلپذیری نام‌برده‌اند. در حوزه ابعاد عملکردی، مهم‌ترین و پرکاربردترین مقولات، تنوع و اختلاط عملکردی و در حوزه ابعاد ادراکی مقوله پیچیدگی با امکان مکاشفه فضا در کنار حس تعلق به مکان، جزو اصلی‌ترین مقولات کیفیت دلپذیری از مجموع مطالعات، به شمار می‌آیند. این امر یکی دیگر از نشانه‌های میزان اهمیت ابعاد غیرملموس نسبت به ابعاد ملموس در ادبیات دلپذیری فضاهای شهری است. در حوزه ابعاد ادراکی می‌توان به جهت‌گیری مطالعات دلپذیری به سمت ادراکات مشترک و وحدت نظر در عین وجود برداشت‌های متنوع

معنایی در فضا پی برد. فضایی دلپذیر است که در عین ایجاد الگوهای معنایی متنوع و تجربیات غنی در افراد، بتواند در نگاه اکثریت کاربران فضا با پیشینه فرهنگی گوناگون، مطلوب ارزیابی گردد. این امر به‌عنوان هدف غایی دلپذیری در پژوهش‌های امین (۲۰۱۲) و گیلروی (۲۰۰۴) در نظر گرفته شده است.

به طور کلی از مجموع ۴۰ منبع موردبررسی تنها ۳ مطالعه شامل مطالعات خلیقی (۱۳۹۷)، شفتو (۲۰۰۸) و مورات کولپا (۲۰۱۵) به‌تمامی ابعاد ۴گانه مفهوم دلپذیری در مطالعات خود اشاره نموده‌اند. از این میان، مجموعاً ۱۳ مطالعه، به بررسی ۳ بعد، ۱۶ منبع به بررسی ۲ بعد و ۸ منبع به بررسی تنها یک بعد از مفهوم دلپذیری در فضای شهری، مبادرت ورزیده‌اند. این امر نشان‌دهنده خلاء نظری موجود و عدم کاربرد چندگانه و چندلایه مفهوم دلپذیری در مطالعات پیشین است. حتی برخی مطالعات به صورت تک‌بعدی به مطالعه این کیفیت پرداخته و تنها به بعد کالبدی، عملکردی و یا اجتماعی آن توجه نموده‌اند. مانند مطالعات هارونا و همکاران (۲۰۱۳) که تنها به بعد عملکردی؛ وود و همکاران (۲۰۱۰)، ماتیولی (۲۰۱۲)، کتیراولو (۲۰۱۳)، کاسکینن (۲۰۱۶) و هازیند و الم (۲۰۱۱) تنها به بعد اجتماعی؛ و مایلز (۱۹۹۸) و گومز (۲۰۲۰) که تنها به بعد کالبدی اشاره نموده‌اند. این امر سبب عدم دستیابی ایشان به مدلی کاربردی برای مطالعه کیفیت دلپذیری در فضای شهری به گونه ای عام شده است.

ج) تحلیل یافته‌های نمودار

یکی دیگر از نتایج مستخرج از جدول شماره ۲ را می‌توان در قالب شکل شماره ۳ ملاحظه نمود. این نمودار، میزان اهمیت و اولویت هر مقوله را در ادبیات نظری موردبررسی در حوزه دلپذیری فضای شهری نشان می‌دهد. مدل به چهار قطاع تقسیم می‌گردد که ناشی از تقسیم‌بندی مقولات اصلی حاصل از جدول شماره ۲ است. هر قطاع نشان‌دهنده یکی از حوزه‌های مطالعاتی در زمینه بررسی کیفیت دلپذیری در یک فضای شهری است. در هر قطاع ۸ زیرلایه وجود دارد که نشان‌دهنده اولویت عددی مقولات نسبت به سایر مقولات است. به بیانی دیگر، مدل هشت لایه دایره‌ای نتیجه‌ی مقایسه امتیاز عددی تک‌تک مقولات زیرمجموعه ابعاد چهارگانه نسبت به یکدیگر است. برخی از مقولات هم‌ارز بوده و بدین سبب تشکیل یک لایه از دایره را داده و برخی نسبت به سایرین دارای امتیاز عددی متفاوتی است که سبب تشکیل سایر لایه‌ها به صورت مجزا شده است. در حقیقت تعداد مقولات هم‌ارز و متفاوت سبب دستیابی به مدلی هشت‌بخشی حول یک مقوله هسته، شده است.

سازوکار نمودار به این شکل است که هرچه لایه‌ها به مقوله هسته که همان فضای شهری دلپذیر است، نزدیک‌تر باشند؛ میزان اهمیت آن مقوله خاص در حوزه مطالعات دلپذیری بیشتر از سایر مقولات است. بالعکس، هرچه از مرکز نمودار به سمت لایه‌های بیرونی، پیش می‌رویم، از اولویت و اهمیت مقولات کاسته شده و مقولات لایه‌های آخر، کمترین تاثیر را در دلپذیری یک فضای شهری خواهند داشت. مقولاتی که در زیرمجموعه یک بعد و در یک لایه در کنار یکدیگر قرار گرفته‌اند، در دسته مقولات هم‌تراز به شمار رفته و با توجه به تحلیل محتوای متون بررسی‌شده، تعداد دفعات بررسی و اشاره به آن‌ها در متون، به یک میزان بوده است.

بر اساس نتایج نمودار، مقولات حوزه اجتماعی-فرهنگی بالاترین اولویت را در مطالعه کیفیت دلپذیری در یک فضای شهری داشته و به‌عنوان اصلی‌ترین مقولات می‌بایست در این گونه از مطالعات موردبررسی و توجه قرار گیرند. در مقام دوم، مقولات حوزه عملکردی-فعالیتی قرار دارد که از نظر اهمیت با لایه سوم از مقولات حوزه ابعاد اجتماعی، برابری می‌کند. در اولویت بعدی، مقولات حوزه ادراکی قرار دارند که اولین مقوله آن با لایه پنجم حوزه ابعاد اجتماعی از نظر میزان اهمیت، برابری می‌کند. در لایه‌های بعدی و پایانی نمودار نیز، مقولات بعد کالبدی-زیست‌محیطی قرار دارد که از ششمین لایه نمودار تا لایه هشتم (آخرین لایه) تداوم دارد. بیشتر مؤلفه‌های کالبدی در لایه‌های پایانی نمودار قرار گرفته و میزان اهمیت آن‌ها در مطالعات دلپذیری از سایر ابعاد، بالاخص ابعاد اجتماعی-فرهنگی، به‌مراتب کمتر است. اما با این وجود، مقولاتی اثرگذار به شمار می‌آیند. این امر از خواص روش‌های کیفی در مطالعات کیفیت فضاهای شهری است که از ریزش مقولات با درجه اولویت کمتر جلوگیری می‌نماید و سبب دستیابی به مدلی کامل و همه‌جانبه می‌گردد. به بیانی دیگر، تمامی مقولات مندرج در نمودار لایه‌ای، در وقوع دلپذیری در یک فضای شهری موثر بوده، که این میزان می‌تواند با توجه به درجه‌بندی لایه‌ها، اثرش کمتر یا بیشتر باشد.

از دیگر ویژگی‌های نمودار، قابلیت ارزش‌گذاری و تعیین ضریب وزنی برای هریک از مقولات به تناسب سلسله‌مراتب جایگاهشان در نمودار هشت لایه‌ای نسبت به مقوله هسته است. براین اساس، وزن مقولات زیرمجموعه ابعاد ۴ گانه، به ترتیب می‌بایست نسبت به سلسله‌مراتب قرارگیری‌شان در لایه‌ها، با وزن عددی معین در ارزیابی کیفیت دلپذیری مورد استفاده قرار گیرند. به‌عنوان مثال، ضریب وزنی مقوله «تعلق به اجتماع» در حوزه ابعاد اجتماعی- فرهنگی، معادل ۸ و ضریب وزنی مقوله «صلح‌آمیز» معادل ۱ است. بنابراین ضریب وزنی تعلق به اجتماع هشت برابر صلح‌آمیزی است که نشان دهنده اهمیت بیشتر مقوله تعلق به اجتماع در ارزیابی کیفیت دلپذیری در فضا است. همین امر برای سایر ابعاد نیز قابل محاسبه است. باید توجه نمود که در هنگام ارزیابی دلپذیری در فضای شهری، هرچه تعداد مقولات نزدیک به مرکز دایره، در بستر مورد مطالعه بیشتر، کیفیت دلپذیری به نسبت قوی‌تر خواهد بود. بالعکس، اگر فضایی فاقد مقولات مندرج در لایه‌های نزدیک به مرکز با وزن‌های بالاتر باشد، میزان دلپذیری فضا، ضعیف‌تر محاسبه خواهد شد.

با مقایسه نمودار شماره ۳ با مدل مستخرج از رساله خلیقی ۱۳۹۷، می‌توان بیان داشت که مدل نهایی رساله مذکور، به دلیل کاربرد استراتژی داده‌بنیاد در پژوهش و استخراج مفاهیم از بستر کالبدی خاص، قابلیت تعمیم به سایر فضاهای شهری را نداشته و بیشتر در زمینه بازارهای سنتی قابل استفاده است. برخی از مقولات مستخرج از این رساله همچون وقوع و گرامیداشت رویدادهای خاص مذهبی و فرهنگی، وجود قوانین و هنجارهای اجتماعی خاص بازاریان و فضایی مملو از کرامات انسانی، کاملاً از بستر فضایی بازار استخراج شده و لذا با ماهیت سایر فضاهای شهری به طور عام، متفاوت است. همان‌گونه که پیش از این نیز ذکر شد، ماهیت این مقاله، مطالعه عمیق ادبیات جهانی و استخراج مدلی عام در حوزه پژوهش فضاهای شهری است که در انتها به مقوله‌بندی متفاوت نسبت به مدل نهایی رساله، منتج شده و می‌تواند در فضاهای متعدد مورد استفاده قرار گیرد. همچنین توجه به ابعاد زیست‌محیطی در مدل نهایی این مقاله نسبت به مدل پژوهش خلیقی (۱۳۹۷)، پررنگ‌تر است. این امر در بخش مفاهیم مستخرج در جدول شماره ۲ در قالب بعد کالبدی- زیست‌محیطی، با کمک مفاهیم فضای دوستدار محیط‌زیست، بوم‌ساز و در قالب مقوله بوم‌محور، مورد تأکید قرار گرفته است.

شکل ۱. مدل مفهومی کیفیت دلپذیری در فضاهای شهری

در مقایسه نتایج نمودار نهایی این پژوهش با مؤلفه‌های ارائه‌شده در کتاب شفتو (۲۰۰۸) اگرچه که می‌توان ردپای مشترکی میان مفاهیم مورد استفاده در کتاب و مقاله حاضر یافت، اما به دلیل پراکندگی و عدم ارائه ارتباط معنایی میان مفاهیم در کتاب مذکور، نمی‌توان به چارچوبی معین برای مطالعه دلپذیری در فضای شهری در این کتاب، دست یافت. همچنین برعکس نتایج منتج از مقاله حاضر، وزن ابعاد کالبدی و ادراکی در مطالعه دلپذیری در فضای شهری در این کتاب، دست یافت. همچنین برعکس نتایج منتج از مقاله عمیق پژوهش‌های پایه از ۱۹۹۸ تا به امروز، بعد اجتماعی-فرهنگی به‌عنوان مهم‌ترین شرط وقوع دلپذیری در فضای شهری در ۹۲٪ از منابع، به شمار می‌رود.

با توجه به ۴ بعد نهایی پژوهش می‌توان به شباهت اسمی این ابعاد با برخی از ابعاد مورد مطالعه در حوزه ادبیات کیفیت طراحی شهری پی برد. به‌عنوان مثال کرمونا و همکاران (۲۰۰۳) برای ارزیابی کیفیت طراحی شهری به ۶ بعد مورفولوژی، ادراکی، اجتماعی، بصری، عملکردی و زمان، اشاره نمودند و یا گلکار (۱۳۸۰) به دسته‌بندی مؤلفه‌های سه‌گانه سازنده کیفیت طراحی شهری شامل مؤلفه‌های عملکردی، تجربی-زیباشناختی و زیست‌محیطی پرداخته است. با این وجود، تفاوت نتایج این مقاله با مطالعات یادشده یا مطالعات مشابه آن، ابتدا در هدف پژوهش که همانا، استخراج مقولات شکل‌دهنده یکی از کیفیت‌های طراحی شهری یعنی همان دلپذیری است و نه کشف ابعاد کیفیت‌های طراحی شهری به طور عام. دوم) کشف روابط بین مقولات فرعی شکل دهنده ابعاد ۴گانه و نحوه ارتباط میان مقولات که به کمک روش تحلیل محتوا به دست آمده است. سوم) در نهایت دستیابی دلپذیری در فضای شهری موثر است. به‌گونه‌ای که تمامی ابعاد و مقولات زیرمجموعه هم‌ارز نبوده و میزان اثرگذاری هر بعد در این کیفیت طبق مکان قرارگیری‌اش در لایه‌های هشتمانه، متغیر خواهد بود.

نتیجه‌گیری

مفهوم دلپذیری در حوزه مطالعات فضای شهری به شیوه‌های متعدد و بعضاً به صورتی بدیهی و عام جهت توصیف کیفیت تعاملات انسان‌ها با یکدیگر و با محیط اطرافشان مورد استفاده پژوهشگران و نظریه‌پردازان قرار گرفته است. در این دسته از مطالعات، گاهی بر جنبه‌های اجتماعی فضا تاکید و گاه به ابعاد ادراکی، عملکردی و کالبدی فضا اشاره شده است. با این وجود، رد پای مدلی جامع که بتواند تمامی ابعاد مذکور را در کنار هم قرار داده و به کشف رابطه میان مفاهیم تشکیل‌دهنده کیفیت، جهت مطالعه فضاهای شهری پی ببرد، در این مطالعات یافت نمی‌شود. بنابراین با توجه به خلا نظری موجود، این پژوهش حول مطالعات پایه انجام و نتایج ذیل حاصل گردید:

دلپذیری به‌عنوان یکی از انواع کیفیت‌های طراحی شهری پیوند غیر قابل انکاری با مباحث اجتماعی و فرهنگی داشته و همین امر نشان‌دهنده زمینه‌محور بودن کیفیت مذکور است. دلپذیری، از جمله کیفیت‌های کلیدی در طراحی شهری است که بیشتر در فضاهای شهری با ماهیتی چند فرهنگی و مطلوب گروه‌های متنوع فرهنگی کاربرد می‌یابد. هرچند که با توجه به ابعاد ۴ گانه نهایی مستخرج از مدل می‌توان به شباهت کاربرد این واژگان با برخی از مطالعات انجام‌شده در حوزه کیفیات طراحی شهری مانند پژوهش کرمونا و همکاران (۲۰۰۳) پی برد، اما این امر فقط به شباهت اسمی خلاصه می‌گردد. در حقیقت نه تنها نحوه ارتباط میان مقولات شکل‌دهنده مدل نهایی با پژوهش‌های مذکور، متفاوت است؛ بلکه عامل دیگر تمایز این کیفیت با سایر کیفیت‌های طراحی شهری، پیش شرطی است که می‌بایست قبل از مطالعه این کیفیت در بستری کالبدی، مدنظر قرار گیرد. حضور و استفاده گروه‌های فرهنگی و خرده‌فرهنگی متعدد در فضا، پیش شرط اصلی انتخاب فضاهای شهری برای سنجش دلپذیری است. همین عامل، سبب متمایز شدن ماهیت این کیفیت از سایر کیفیت‌های طراحی شهری شده که خود دامنه کاربرد دلپذیری در انواع فضاهای شهری را اندکی محدود می‌کند.

مدل مفهومی نهایی منتج از پژوهش می‌تواند بر فرضیه پیچیدگی و بنیادین بودن کیفیت دلپذیری در مقیاس فضای شهری صحنه گذارد. مدل نشان می‌دهد که دلپذیری، نه تنها کیفیتی تک‌بعدی، ساده و بدیهی است، بلکه دارای لایه‌های متعددی است که هر لایه خود به زیرمجموعه‌ای از مقولات و در مقیاس خردتر به مفاهیمی گوناگون، قابل تقسیم‌بندی است. به نظر می‌رسد با توجه به اشباع نظری به دست آمده در مراحل سه‌گانه کدگذاری، مطالعه حاضر توانسته به بسط این مفهوم در حوزه نظری نایل آید. با

توجه به رویکردهایی که تدوین مباحث نظری را بر انجام مطالعات کاربردی و عملی ارجح می‌شمارند، تا زمانی که چپستی و ماهیت کیفیت دلپذیری، همچون سایر کیفیت‌های فضای شهری، مشخص نشود، نمی‌توان آن را در زمینه کالبدی معینی به کار برد. بنابراین، مدل نهایی این مقاله می‌تواند به منزله نخستین مرحله از آغاز فرایند مطالعات کاربردی کیفیت دلپذیری در فضاهای شهری، آن‌هم در زمینه‌ای فضایی-فرهنگی معین، به شمار رود.

با توجه به بررسی عمیق مطالعات صورت گرفته در زمینه کیفیت دلپذیری در حوزه فضای شهری، به نظر می‌رسد که مدل مفهومی مقاله حاضر، توانسته به کشف رابطه‌ای معنادار میان مؤلفه‌های سازنده این کیفیت دست یابد. دسته‌بندی و مقایسه دودویی مقولات مستخرج، خلاصه‌سازی و خوشه‌بندی مقولات در قالب ابعاد ۴ گانه با کمک روش تحلیل محتوا، و لایه‌بندی چندگانه ابعاد در قالب نموداری با قابلیت کمی سازی کیفیت دلپذیری، امری است که پیش از این در سایر پژوهش‌های مرتبط با دلپذیری، صورت نگرفته است. مدل نهایی به‌گونه‌ای طراحی شده که بتواند در بستر فضایی متعدد با پیش شرط مذکور مورد استفاده قرار گیرد. براساس مدل، این ارزیابی هم به صورت کیفی و هم به صورت کمی قابل انجام است. به نحوی که می‌توان طبق سلسله مراتب قرارگیری مقولات تشکیل‌دهنده در لایه‌ها، ضریب عددی معینی به هریک از مقولات اختصاص و براین اساس، کیفیت دلپذیری فضا را با توجه به این ضرایب عددی، مورد ارزیابی کمی قرار داد. این امر یکی از دستاوردهای اصلی این پژوهش به شمار می‌رود. البته باید متذکر شد که هرچند در این پژوهش اشباع نظری با توجه به پژوهش‌های پایه، حاصل شده؛ اما به نظر می‌رسد، در بستر کالبدی-فرهنگی با ماهیت گوناگون، امکان اضافه شدن برخی مقولات جدید به این مدل و همچنین تغییر در اولویت قرارگیری مقولات فرعی در زیرلایه‌ها به تناسب نوع زمینه، وجود خواهد داشت. بنابراین، انعطاف‌پذیری از خصوصیات دیگر مدل نهایی پژوهش است. به طور مسلم تحقق این ادعا، نیازمند آزمون مدل نهایی در پژوهش‌های آینده و در بستر فضاهای شهری متنوع است.

در نهایت می‌توان اذعان داشت که پژوهش حاضر نه‌تنها توانسته به تلخیص، تحلیل و دسته‌بندی مطالعات جهانی معتبر این مفهوم در بستر ادبیات دلپذیری بپردازد، بلکه با کشف رابطه معنادار میان زیرلایه‌های مفهومی تشکیل‌دهنده آن توانسته به آشکار ساختن اهمیت و جایگاه دلپذیری به‌عنوان کیفیتی کلیدی در حوزه دانش طراحی شهری کمک نماید. مدل نهایی پژوهش به واسطه بنیان نظری می‌تواند جهت ارزیابی عمیق کیفیت دلپذیری در فضاهای شهری با ماهیتی چند فرهنگی یا خرده‌فرهنگی، بالخصوص در بستر فضاهای شهری ایران، مورد استفاده شهرسازان قرار گیرد.

منابع

- استراوس، انسلم و کرین، جولیت. (۱۹۹۸). *مبانی پژوهش کیفی فنون و مراحل تولید نظریه زمینه*. ترجمه ابراهیم افشار. (۱۳۹۴). تهران: نشر نی.
- ایمان، محمدتقی و نوشادی، محمودرضا. (۱۳۹۰). تحلیل محتوای کیفی. *نشریه پژوهش*، ۳(۲)، ۱۵-۴۴.
- بلیکی، نورمن. (۲۰۰۰). *طراحی پژوهش‌های اجتماعی*. ترجمه حسن چاوشیان. (۱۳۸۴). تهران: نشر نی.
- خلیقی، نینا. (۱۳۹۷). *تبیین الگوی مفهومی دلپذیری در مجموعه بازارهای سنتی ایران*. رساله دکتری منتشر نشده. دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده هنر و معماری.
- دهخدا، علی اکبر. (۱۳۷۷). *نفت نامه*. تهران: موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.
- گلکار، کوروش. (۱۳۸۰). مؤلفه‌های سازنده کیفیت طراحی شهری. *صفه*، ۱۱(۳۲)، ۳۸-۶۵.
- گلکار، کوروش. (۱۳۸۶). مفهوم کیفیت سرزندگی در طراحی شهری. *صفه*، ۱۶(۴۴)، ۶۶-۷۵.

References

- Amin, A. (2008). Collective Culture and Urban Public Space. *City*, 12(1), 5-24.
- Amin, A. (2012). *Land of Strangers*. Cambridge: Polity Press.

- Arizpe, L. (1998). *Convivencia: The Goal of Conviviality, World Culture Report: Culture, Creativity and Markets*. Paris: UNESCO.
- Back, L., & sinha, S. (2016). Multicultural Conviviality in the Midst of Racism's Ruins. *Journal of international studies*, 37(5), 517-532.
- Bauman, Z. (2003). *Liquid Love: On the Frailty of Human Bonds*. Cambridge: Polity Press.
- Beltran Rodriguez, M., & Simon, M. (2015). Conceptualizing Conviviality in Urban Landscapes. *Athens Journal of Architecture*, 1(4), 311-325.
- Beltran Rodriguez, M., & Simon, M. (2015). *Towards A Definition of Convivial Urban Spaces* [Paper presentation]. the 52th International Making Cities livable Conference, Bristol, Uk.
- Beltran Rodriguez, M., & Simon, M. (2015). *Towards a post-occupancy methodology for measuring conviviality in the public realm* [Paper presentation]. International Conference Arquitectonics Network: Architecture, Education and Society, Barcelona.
- Bennett, J. (2010). *Vibrant matter: A political ecology of things*. Duke University Press.
- Blaikie, N. W. H. (2000). *Designing social research: The logic of anticipation* (H. Chavoshian, Trans.). Tehran: Nashr-e Ney. (In Persian)
- Blommaert, J. (2012). *Complexity, accent and conviviality: Concluding comments*. (Tilburg Papers in Culture Studies; No. 26).
- Blommaert, J. (2014). Infrastructures of Super diversity: Conviviality and Language in an Antwerp Neighbourhood. *European Journal of Cultural Studies*, 17(4), 431-451.
- Boisvert, R. D. (2010). Convivialism: A Philosophical Manifesto. *The Pluralist*, 5(2), 57-68.
- Carmona, M., Health, T., Oc, T., & Tiesdell, S. (2003). *public Places Urban Spaces: The Dimensions of Urban Design*. Oxford: Architectural Press.
- Childs, M. C. (2004). *Squares: A Public Place Design Guide for Urbanists*. Albuquerque: University of New Mexico Press.
- Dehkhoda, A. A. (1998). *Dictionary*. Tehran: University of Tehran. (in Persian)
- Erickson, B. (2011). Utopian Virtues: Muslim Neighbours, Ritual Sociality, and the Politics of Convivencia. *American Ethnologist*, 38(1), 114-131.
- Ewing, K. (2006). Investigation Of a Traders' Route the Analysis of The Street Edge That Informs Public Space, With Reference to The Indian City of Jaipur, Isfahan in Iran And Harare, Zimbabwe. In I. Borden & K. Rüedi Ray (Eds.), *The Dissertation: An Architecture Student's Handbook* (pp. 156). Architectural Press.
- Fincher, R. (2003). Planning for Cities of Diversity, Different and Encounter. *Australian Planner*, 40(1), 55-58.
- Fincher, R., & Iveson, K. (2008). *Planning and Diversity in the City: Redistribution, Recognition and Encounter*. New York: Palgrave Macmillan.
- Gilroy, P. (2004). *After Empire: Melancholia or Convivial Culture*. Abingdon: Routledge.
- Gilroy, P. (2006). *Colonial Crimes and Convivial Cultures*. Rethinking Nordic Colonialism.
- Gilroy, P. (2006). Multiculture in times of war: an inaugural lecture given at the London School of Economics. *Critical quarterly*, 48(4), 27-45.
- Golkar, K. (2001). Components Of Urban Design Quality. *Soffeh*, 11(32), 38-65. (In Persian)
- Golkar, K. (2007). The Liveability Concept in Urban Planning. *Soffeh*, 16(44), 66-75. (In Persian)
- Gomes, P. (2020). The birth of public space privatization: How entrepreneurialism, convivial urbanism and stakeholder interactions made the Martim Moniz square, in Lisbon, privatization-ready. *European Urban and Regional Studies*, 27(1), 86-100.
- Harun, N. Z., Mansor, M., & Said, I. (2013). The experience of diversity in open spaces of two historical towns in Malaysia. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 85, 582-591.
- Hattam, R., & Zembylas, M. (2010). what's Anger Got to Do with It? Towards A Post-Indignation Pedagogy for Communities in Conflict. *Social Identities*, 16(1), 23-40.

- Heil, T. (2014). Are neighbours alike? Practices of conviviality in Catalonia and Casamance. *European Journal of Cultural Studies*, 17(4), 452-470.
- Hinchliffe, S., & Whatmore, S. (2006). Living Cities: Towards a Politics of Conviviality. *Science as Culture*, 15(2), 123-138.
- Hofkirchner, H. (2004). Unity through Diversity. Dialectics-Systems Thinking-Semiotics. *Trans, Internet journal for cultural sciences*, 15, 20-23
- Hsieh, H., & Shannon, S. E. (2005). Three Approaches to Content Analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277-1288.
- Husband, C., & Alam, Y. (2011). *Social Cohesion and Counter-Terrorism*. Bristol: Policy Press.
- Illich, I. (1973). *Tools for Conviviality*. London: Marion Boyars.
- Iman, M., & Noushadi, M. R. (2011). Qualitative Content Analysis. *Pazhuhesh*, 3(2), 15-44. (In Persian)
- Kathiravelu, L. (2013). *Friendship and The Urban Encounter: Towards a Research Agenda* (MMG Working Paper 13-10). Max Planck Institute for the Study of Religious and Ethnic Diversity.
- Khalighi, N. (2018). *proposing a Conceptual Framework for Conviviality in Iranian Traditional Bazaar Complexes* [Doctoral dissertation, Tarbiat Modares]. (In Persian)
- Koch, R., & Latham, A. (2012). Rethinking urban public space: accounts from a junction in West London. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 37(4), 515-529.
- Koskinen, L. (2016). Agonistic, Convivial, and Conceptual Aesthetics in New Social Design. *Design issues*, 32(3), 18-29.
- Laurier, E., & Philo, C. (2006a). Cold shoulders and napkins handed: gestures of responsibility. *Transactions of the institute of British geographers*, 31(2), 193-207.
- Laurier, E., & Philo, C. (2006b). Possible Geographies: A Passing Encounter in a cafee. *Area*, 38(4), 353-363.
- Low, S., Taplin, D., & Scheld, S. (2005). *Rethinking Urban Parks, Public space and Cultural Diversity*. Austin, TX: University of Texas Press.
- Maitland, R. (2008). Conviviality and Everyday Life: The Appeal of New Areas of London for Visitors. *International Journal of Tourism Research*, 10(1), 15-25.
- Malyutina, D. (2016). Friendship in a 'Russian Bar' In London: Ethnography of a Young Russian-Speaking Migrant Community. *Urban Studies*, 55(3), 589-604.
- Mattioli, F. (2012). Conflicting Conviviality: Ethnic Forms of Resistance to Border-Making at The Bottom of The US Embassy of Skopje, Macedonia. *Journal of Borderlands Studies*, 27(2), 185-198.
- Mead, W. B. (2013). Michael Polanyi's Social/Political Order: Design for a Society of Explorers. *Journal of Perspectives on Political Science*, 42(3), 172-177,
- Miles, M. (1998). Strategies for the convivial city: A new agenda for education for the built environment. *Journal of Art & Design Education*, 17(1), 17-25.
- Montgomery, C. (2013). *Happy city: Happy City: Transforming Our Lives Through Urban Design*. Farrar, Straus and Giroux.
- Morawska, E. (2014). Composite meaning, flexible ranges, and multi-level conditions of conviviality: Exploring the polymorph. *European Journal of cultural studies*, 17(4), 357-374.
- Murat Colpa, Z. (2015). *Convivial urban spaces: The case of Sakarya street, Ankara* [Master's thesis, Middle East Technical University].
- Neal, S., & Walters, S. (2008). Rural be/longing and rural social organizations: Conviviality and community-making in the English countryside. *Sociology*, 42(2), 279-297.
- Neal, S., Bennett, K., Cochrane, A., & Mohan, G. (2013). Living Multiculture: Understanding the New Spatial and Social Relations of Ethnicity and Multiculture in England. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 31(2), 308-323.
- Nowicka, M., & Vertovec, S. (2014). Comparing convivialities: Dreams and realities of living-with-difference. *European journal of cultural studies*, 17(4), 341-356.

- Overing, J., & Passes, A. (Eds.). (2000). *The Anthropology of Love and Anger: The Aesthetics of Conviviality in Native Amazonia*. London: Routledge.
- Peattie, L. (1998). Convivial Cities. In M. Douglass & J. Friedmann (Eds.), *Cities and Citizens: Planning and The Rise of Civil Society in a Global Age* (PP. 247-253). Chichester: Wiley & Sons.
- Polanyi, M. (1964). *Personal Knowledge: Towards a Post-Critical Philosophy*. University of Chicago Press.
- Potvin, A., & Demers, C. (2016, September). Ambiances in the City: Longitudinal surveys in the dynamic representation of built environments to observe, measure and speculate. Strolling in Panama City, Panama. In *Ambiances, tomorrow. Proceedings of 3rd International Congress on Ambiances. Septembre 2016, Volos, Greece* (Vol. 2, pp. 841-846). International Network Ambiances; University of Thessaly.
- Rabo, A. (2011). Conviviality and Conflict in Contemporary Aleppo. In A. Nga Longva & A. S. Roald (Eds.), *Religious Minorities in The Middle East: Domination, self-empowerment, accommodation* (pp. 123-147). Brill.
- Rhys-Taylor, A. (2017). Food and Urbanism: The Convivial City and Sustainable Future. *Social & Cultural Geography*, 18(2), 291-292.
- Schechter, M. (2004). Conviviality, gender and love stories: Plato's symposium and ISAK Dinesen's (K. Blixen's) Babette's feast. *Trans, Internet journal for cultural sciences*, 15, 20-25.
- Scialabba, G. (2017). Against Everything: On Ivan Illich, scourge of the professions. *The Baffler*, (34), 174-181.
- Shaftoe, H. (2008). *Convivial Urban Spaces: Creating Effective Public Places*. London: Earth Scan.
- Simpson, P. (2011). Street performance and the city: Public space, sociality, and intervening in the everyday. *Space and Culture*, 14(4), 415-430.
- Somov, G. Y. (2004). Conviviality problems in the structure of semiotic objects. *Trans, Internet journal for cultural sciences*, 15.
- Strauss, A. L., & Corbin, J. M. (1998). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques* (E. Afshar, Trans.). Tehran: Nashr-e Ney. (In Persian)
- Thrift, N. (2005). But malice aforethought: cities and the natural history of hatred. *Transactions of the institute of British Geographers*, 30(2), 133-150.
- Valentine, G. (2008). Living with Difference: Reflections on Geographies of Encounter. *Progress in Human Geography*, 32(3), 323-337.
- Vigneswaran, D. (2014). Protection and Conviviality: Community Policing in Johannesburg. *European Journal of Cultural Studies*, 17(4), 471-486.
- Wessendorf, S. (2014). Being Open, But Sometimes Closed: Conviviality in a Super-Diverse London Neighbourhood. *European Journal of Cultural Studies*, 17(4), 392-405.
- Wiesemann, L. (2012). *Public Spaces, Social Interaction and the Negotiation of Difference* (MMG Working Paper 12-08). Max Planck Institute for the Study of Religious and Ethnic Diversity.
- Wise, A., & Noble, G. (2016). Convivialities: an orientation. *Journal of intercultural studies*, 37(5), 423-431.
- Wise, A., & Velayutham. S. (2014). Conviviality in Everyday Multiculturalism: Some Brief comparisons Between Singapore and Sydney. *European Journal of Cultural Studies*, 17(4), 406-430.
- Wood, L., Frank, L., & Giles-Corti, B. (2010). Sense of Community and Its Relationship with Walking and Neighbourhood Design. *Social Science & Medicine*, 70(9), 1381-1390.